

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 11998

IN KAMF FAR A IDISHER
MELUKHE

Aaron Zeitlin

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אין קאמף
פאר א אידישער מלזכה

פון
א. צייטלין

ארויסגעגעבן פונם
אידיש-נאציאנאלן ארבעטער פארבאנד
ניו-יארק, 1943

פרייז 10 סענט

איצט, אין אַ צייט פון טויטלעכן געראַנגל צווישן פעליקער און לענדער, ווען דאָס אידישע פּאָלק, פאַרבליטיקט דורך טויזנטער וואונדן, זוכט אַ וועג צו נאַציאָנאַלער רעטונג און גאולה, זיינען אויפגעשטאַנען ביי אידן בלינדע פירער. זיי זוכן צו פאַרטומלען די מוחות און אַראַפּצופירן דאָס אידישע פּאָלק פון דעם וועג וואָס פירט אים צו זיין היסטאָרישער היים, צו אַ לעבן פון זעלבסטשטענדיקייט און גייסטיקער דערהויבונג.

די דאָזיקע נייע „פאַרוואַגער“ פאַרוויקלען זיך אין אַ טלית שכולה תכלת, צעדרייען פסוקים פון נביאים, געדאַנקען פון אידישע דענקער, און זוכן צו באַווייזן, אַז נאַציאָנאַלע שקלאַפּעריי און אייביקער גלות איז די דער-הויבענע מיסיע פון אידישן פּאָלק. ניט האַבנדיק דעם מוט צו קעמפן פאַר אַ באַניטן אידישן לעבן, ניט פאַרמאַגנדיק דעם כוח צו מאַנען פון דער וועלט פאַרגיטיקונג פאַר דער אומגערעכטיקייט, וואָס איז געטאָן געוואָרן צום אידישן פּאָלק אין משך פון 2000 יאָר, האָבן זיי זיך אָנגעכאַפט אין אַן אידייע, וואָס פירט צו דער פאַנאַדערגלידערונג און צעברעקלונג פון אידישן פּאָלק, אַן אידייע וואָס מוז ברענגען צו אַסימילאַציע און אונטערגאַנג.

די דאָזיקע בראַשור פון באַרימטן שריפטשטעלער אַהרן צייטלין, וואָס דער צענטראַלער בילדונגס-קאָמיטעט פון אידיש-נאַציאָנאַלן אַרבעטער פאַר-באַנד ברענגט דאָ צום אידישן לעזער, ווייזט אַן אויף דעם אַבסורד פון זייערע רייד און שטרייכט אונטער די געפאַר, וואָס עס לויערט אויף אונדז פון יענע זיסע סם-ווערטער. דער אויסדרוק „ודע מה שתשיב...“ איז איצט חלֵ אויף יעדן איינציקן אידן. מיר מוזן געבן אַ שאַרפן און קלאַרן ענטפער צו יענע וואָס ווילן אַריינטראַגן אין אונדזערע רייען זייערע שעד-לעכע געדאַנקען, און אַפּצוטיטן דעם אידישן געשיכטלעכן דראַנג נאָך גאולה שלמה.

צענטראַלער בילדונגס-קאָמיטעט

פון

אידיש-נאַציאָנאַלן אַרבעטער פאַרבאַנד

אויפשטאנד פון די אונטערגאנג-אידן

דורך דער גאנצער אידישער געשיכטע ציט זיך א קאמף צווישן דעם ווילן צום קיום און יענעם קראנקן ווילן צום טויט, וואס רופט זיך אסי-מילאציע.

ווער זיינען געווען יענער טוביה דער עמונ'ער און יענער סנבלט דער חורונ'ער, וואס האבן צוזאמען מיט גשם דעם אראבער אזוי ביז און פאר-ביטערט געשטערט דעם אויפבוי פון ירושלים אין די צייטן פון עזרא און נחמיה?

מעגלעך, אז דאס זיינען געווען אסימילירטע אידן פון צווישן די „ניי-טיווס“... האט איינער געהייסן אן עמוני און דער צווייטער א חורוני אויף דעם זעלבן שטייגער, ווי מ'וואלט, למשל, געזאגט: א חורוני'ס פון „דזשואיש עקסטראקשאן“ און אן עמונ'ער פון משה רבנו'ס גלויבן.

אויב אזוי — זיינען די אונטערגאנג-אידן שוין דעמאלט, אין עזרא און נחמיה'ס צייטן, געגאנגען האנט ביי האנט מיט די אראבער. די זעלבסטמארד-אידן האבן שטענדיק געדינט די פיינט פון זייער פאלק און געטאן האבן זיי עס אין די „בעסטע אינטערעסן“ פון נאציאנאלן טויט. די הערעניסטן, אדער מתשוונים, זיינען געגאנגען מיט די גריכן אין שותפות-דיקן קאמף קעגן יידישער אייגנארט. פון אייביק אן האבן די אינעווייניקסטע שונאים געהאלפן די שונאים פון דרויסן. דאס איז א שטריך, וואס פאר-בינדט די אונטערגאנג-אידן פון אלע דורות.

די עמאנציפאציע, וואס איז געקומען אויף דער וועלט אין 1791, האט אט די קראנקע אידן מיט דעם ברענענדיקן ווילן צום פארשווינדן געגעבן א ברייטע מעגלעכקייט אפן און גאליק צו באקעמפן דאס, וואס זיי האבן בא-צייכנט ווי א גייטיקע געטא און וואס איז געווען ניט עפעס אנדערש ווי דער „איך“ פון זייער פאלק.

די שנאה צום לעבעדיקן און ליינדיקן איד, צו יענעם איד, וואס האט זיך איינגע'עקשנט און וויל ניט פארשווינדן, — אט די שנאה האט זיך פארשטעלט אין א כלומרשטן ווילן אים „אויפצוקערן“ און אויסצואווארצלען פון אים די „פאראורטיילן“, דאס הייסט: צורויבן ביי אים דאס אלץ, וואס אימוניזירט אים קעגן אונטערגאנג.

די שנאה צו זיך אליין האט זיך פארמאסקירט אלס ליבע צו דער „וועלט“. ס'איז אויפגעקומען א סארט צביעות'דיקע „ליבע צו די ווייטע“, וואס איר פסיכישע סיבה איז געווען — שנאה צו די נאענטע.

דער קאמף האט זיך באזונדערס צוברענט פון זינט עס איז דעמאסקירט געווארן די עמאנציפאציע און עס איז אויפגעקומען דער ציוניזם — אַט די אַרגאניזירטע פּאַרם פון לייבע צו די נאַענטע, פון לייבע צו דער לעבעדיקער אידישע נאַציע.

אין אמעריקע ווערט איצט דער קאמף באנייט דורך אַ בינטל שונאי־ציון, וואָס צו זייערע מעשים און טעאָריעס און צו זייער נאַענטער שייכות מיט די באַקראַטירטע אידעאָלן פון דער עמאנציפאציע איז כדאי זיך צוצוקוקן פון דער נאַענט. אויך זיי ריידן אין נאַמען פון דער „וועלט“, פון אוניווער־סאַליזם וכדומה. מ'דאַרף זיך ניט מאַכן קיין אירוועס: זייער צאָל וועט זיך מערן און שטאַרקן, וואָס נענטער עס וועט זיך ווייזן לאַנד צו דעם אומגליק־לעכסטן פון אַלע פעלקער, וואָס שווימט אין אַ ים פון אייגן בלוט. אַט פאַרוואָס קאָנטראַפענסיווע איז נויטיק — און פאַרוואָס זי איז נויטיק באַצייטנס.

2

דריי עטאפן פון אסימילאציע: פראנקרייך, דייטשלאנד, אמעריקע

די אמעריקאנער אסימילאציע איז דערשראקן און קלאפט טרע־וואָגע. פון גרויס שרעק איז זי אַזש העלדיש געוואָרן — העלדיש און אַגרעסיוו. אַ פּחד איז געפאַלן אויף אַ טייל יאַהודים און אויף ראַבייס פון דעם אַלטן רעפּאָרמיסטישן חדר. 93 ראַבייס האָבן געשאַפן אַן אַזוי גערור־פענעם „אַמעריקאנער קאָנסיל פאַר דזשודאָאיזם“. עס איז אַ מין „שנאת ציון, אינאָרפּאַרייטעד“. ווען עס זיינען פאַרעפּנטלעכט געוואָרן די — ליידער אויטענטישע — פּראַטאַקאָלן פון די „זקני אַנט־ציון“, האָט מען דער־זען פאַר זיך אַ פאַרמעלע פאַרשווערונג פון אַ מינדערהייט, וואָס האָט אין קאַמף קעגן אַ אידיש לאַנד באַשאַסן צו גיין אויפן וועג פון אַרגאַניזירטן ווידערשטאַנד, אויסנוצן אַלע מיטלען און השפּעות און שאַפן אַ באַוועגונג.

הינטער די ראַבייס, וואָס ריידן אין נאַמען פון דעם נביאישן אוניווער־סאַליזם, שטייט אַ גרופּע גייסטיק געשמדטע געלט־אידן. מען ציט דראָטן אין וואַשינגטאָן און מען איז גרייט אַלץ צו טאָן, אַבי אַרץ־ישׂראַל זאָל זיין אַן אַרץ־שמעאל און זאָל, חלילה, ניט ווערן קיין מקום־מקלט פאַר דעם אומגליקלעכסטן פון אַלע פעלקער. קאַפיטאַל־אידן און אוניווערסאַל־אידן אַרגאַניזירן אַ פאַרשווערונג אויף דער לעצטער האַפענונג פון אַ פּאַלק צו ווערן געראַטעוועט.

פון איין זייט קומט מען מיט דעם אַרגומענט פון דער אידישער רעלי־גיע, וואָס איז כלומרשט קעגן דער אידעע פון אַן אייגענער מלוכה, און מען

באמיט זיך פאַרזושטעלן די גאולה־האַפענונג פון אידישן פּאָלק ווי אַ מין אויפשטאַנד פון בייזוויליקע, פאַרדאַרבענע, אַנטי־נביאישע אידן, קעגנער פון דעם אוניווערסאַלן רעליגיעזן געדאַנק, פון „וגר זאב עם כבש“ און פון פאַרשפרייטן גאַט'ס וואָרט איבער דער וועלט. פון דער אַנדערער זייט קומט מען מיט דער אַטער קנעכטישער טענה, אַז אַן אייגן לאַנד וועט כלומרשט שטעלן אין ביטערער געפאַר די ציווילע רעכט פון אידן אין זייערע וואוינ־לענדער. די טענה איז, אַז אידן שלעפּן אַרויף אויף זיך אַ וויסטע צרה — די צרה פון דאָפּלטער לאַיאַליטעט. מען קען כלומרשט ניט זיין קיין גוטער אַמע־ריקאַנער, אויב מען שטרעבט צו אַ אידיש הימלאַנד.

לאַמיר אָנהויבן פון דעם לעצטן אַרגומענט.

כדי צו פאַרשטיין, פון וואָנען עס נעמט זיך צו דער אַמעריקאַנער אַסי־מילאַציע אַזאַ סאַרט טענה, איז נויטיק צו מאַכן אַ קורצע געשיכטלעכע עקס־קורסיע. עס איז דירעקט פאַרבונדן מיט די לאַנג־שוין באַקראַטירטע אידייען, וואָס זיינען אויפגעשוואומען אין דעם אידישן לעבן ווי אַ רעזול־טאַט פון דער אַזויגערוּפּענער עמאַנציפאַציע.

די בירגערלעכע עמאַנציפאַציע פון אידן איז, ווי אַלע ווייסן, געווען אַ פּראָדוקט פון דער גרויסער פּראַנציוזישער רעוואָלוציע, וואָס האָט געגעבן גלייכע רעכט דער אידישער מינדערהייט. ניט באַלד און ניט אויף אַ מאָל האָבן אידן די דאָזיקע רעכט באַקומען. עס איז, דאַכט זיך, געווען אַ זעלבסט־פאַרשטענדלעכקייט, אַז די רעוואָלוציע, וואָס האָט פּראַקלאַמירט פרייהייט, גלייכקייט און ברידערלעכקייט, זאָל אויף אַ לאַגישן אופן אָנווענדן אירע אייגענע פּרינציפּן בנוגע אידן און זיי גלייכבאַרעכטיקן אַן שום דיסקוסיעס. האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, אַז די פּראַגע איז גאַרניט אַזאַ לייסטע און אַזאַ פשוטע, און עס האָט זיך אָנגעהויבן אויף דער נאַציאָנאַלער פאַרזאַמלונג אַ הייסער ויכוח וועגן דעם, צי זיינען אידן אַ פּאָלק אָדער בלויז אַ רעליגיעזע גרופּע אַן שום נאַציאָנאַלע סימנים. קעגן גלייכבאַרעכטיקונג זיינען אַרויס־געטראָטן די יעניקע, וואָס זיינען געשטאַנען אויף דעם שטאַנדפּונקט, אַז אידן זיינען אַ פּאָלק. אָנהענגער, ווידער, פון גלייכבאַרעכטיקונג פאַר אידן זיינען געווען די, וואָס האָבן באַטראַכט אידן ווי מיטגלידער פון אַ רעליגיעזער סעקטע. אַזוי לאַנג און אַזוי ברייט, ביז אין דעצעמבער 1789, אויף דער היסטאָרי־שער זיצונג פון דער פּראַנציוזישער נאַציאָנאַלער פאַרזאַמלונג, האָט דער אידן־פּריינדלעכער קלערמאַן־טאַנער אַרויסגעשטעלט די פאַרמולע, וואָס איז אָנגע־נומען געוואָרן ווי אַ יסוד פאַר דער אידישער עמאַנציפאַציע: „פאַר אידן ווי אַ נאַציע — גאַרניט, פאַר אידן ווי יחידים — אַרץ“.

איז עס געווען אין גייסט פון דעם דאָזיקן תנאי, ווען נאַפּאָלעאָן האָט אין 1807 געפּאָדערט ביי די מיטגלידער פון סנהדרין, וואָס ער האָט צונויפגע־רופן אין פאַרזי, אַז זיי זאָלן אָפּן און פייערלעך זיך אָפּזאָגן פון יעדער פרע־

טעניזע אויף נאַציאָנאַלער באַזונדערקייט. דער סנהדרין האָט עס געטאַן, און אויסגעזען האָט עס ווי אַ פּאַרמעלע באַשטעטיקונג פון דעם אָפּמאַך, אַזוי צו זאָגן, וואָס איז געשלאָסן געוואָרן בעת דער רעוואָלוציע צווישן אידן און קריסטן; אידן טאַרן מהיום והלאה קיין פּאַלק ניט זיין און דערפאַר פּאַרפליכטן זיך די גוים צו לאָזן זיי אַטעמען אויף גאַטס ערד.

האַבן אידן אין פּאַרשידענע לענדער געפרוואווט האַלטן דעם אָפּמאַך, און געטאַן האָבן זיי עס שיער ניט מיט ענטוואַואַם, אָבער דער צווייטער צד האָט קיין וואַרט ניט געהאַלטן. גאַר אין גיכן האָט דער אייביקער אידן-האַס צעריסן דעם קאַנטראַקט. אָבער די קנעכטישע פּסיכאָלאָגיע פון דער אַסי-מיאַציע האָט "מוטיק" איבערגעלעבט אַלע אַנטווישונגען. אין 1870, ווען די איטאַליענישע אַרמיי האָט באַפרייט רוים פון דעם פּויפּסט'ס הערשאַפט, האָט די דאָרטיקע אידישע קהילה דערלאַנגט דעם קעניג וויקטאָר עמנואַל אַן אַדרעס, וואָס זיינע ערשטע ווערטער זיינען געווען: "מיר זאָגן איצט אַרויס דעם נאַמען איד צום לעצטן מאל". דאָס האָט געדאַרפט זיין דער פרייז פאַר דער בירגערלעכער פרייהייט, וואָס אידן האָבן באַקומען מיט דעם אַריינ-מאַרש פון די קעניגלעכע חיילות קיין רוים.

און רעדט מען וועגן דער ירושה, וואָס די עמאַנציפאַציע האָט אונז איבערגעלאָזט, איז נויטיק צו האָבן אין זינען אַט די צוויי פּאַרמולעס — די אויבן געבראַכטע פּאַרמולע פון קלערמאַן-טאַנער: "פאַר אידן ווי אַ פּאַלק — גאַרניט", און די קנעכטישע ווערטער פון דער אידישער פּאַרשטייערשאַפט אין רוים אין 1870: "צום לעצטן מאָל רייזן מיר אַרויס דעם נאַמען איד".

די עמאַנציפאַציע האָט אָנגענומען, אַז אידן זיינען אַ ריין-רעליגיעזע גרופּירונג. האָבן די עמאַנציפירטע אידן פון מערב-אייראָפּע זיך אַרומגע-זען, אַז אויב אַזוי — דאַרפן זיי האָבן אַן אייגענע, ספּעציעל פאַר זיי צוגע-פּאַסטע, רעליגיע, וואָס זאָל פריי זיין פון יעדן נאַציאָנאַלן מאַמענט, און אַזוי אַרום איז געבוירן געוואָרן דאָס, וואָס מיר רופן "רעפּאַרם-אידישקייט". די רעפּאַרם, אַ פּועל-יוצא פון דער עמאַנציפאַציע, האָט געשאַפן אין מערב-אייראָפּע דעם משונהדיקן טיפּ איד, וואָס איז אין דייטשלאַנד געווען אַ דייטש, אין פּראַנקרייך אַ פּראַנצויז, אין פּוילן אַ פּאָליאַק, און האָט צו זיין פּראַנ-צוויזשער, דייטשער אָדער פּוילישער נאַציאָנאַליטעט צוגעשטעפּט די אויסטערלישע באַצייכענונג: "פון משה'ס גדיבן".

אַזוי ווי די אַלע זיינען געווען אַסימילירט מיט באַשטימטע פעלקער און קולטורן, און פון דער צווייטער זייט האָט זייער אידישקייט, די רעליגיע פון דער רעפּאַרם, גערעדט אין נאַמען פון אַ מין ווייטן קאַסמאָפּאָליטיזם, האָט זיך באַקומען אַן אינעווייניקסטער ווידערשפּרוך.

טרעפן מיר דעם דאָזיקן ווידערשפּרוך אויך אין די טענות און טעאָריעס פון דער אַמעריקאַנער אַסימילאַציע, וואָס איז לעצטנס געוואָרן אַגרעסיוו פון

גרויס שרעק, טאָמער וועט פּלאַצן איר חלום פון קנעכטשאַפט. די ראַבייס, וואָס פריידיקן איצט שנאת-ציון און אַרגאַניזירן אַ ווידערשטאַנד אין נאָמען פון באַנקראַטירטע אידייען, ריידן סיי אין נאָמען פון דעם, וואָס זיי רופן אוניווערסאַליזם, סיי אין נאָמען פון לאַיאַליטעט צום אַמעריקאַנער פּאַר-טערלאַנד. אָבער סיי דער נביאישער אוניווערסאַליזם, אויף וועלכן זיי פאַר-רופן זיך אין זייער אַנטי-ציון-אַרבעט, סיי דער אַמעריקאַניזם, וואָס ווערט אַזוי אַפט באַטאַנט דורך זיי — ביידע ווערן לחלוטין פאַלש אויסגעטייטשט. לאַמיר זיך צוקוקן צום ענין אַמעריקאַניזם.

פונקט ווי די רעפּאָרם-אַסימילאַציע אין דייטשלאַנד האָט זיך פון איין זייט — פון דער רעליגיעזער — פּראַקלאַמירט אַלס שטרענג אוניווערסאַל-ליסטיש, פון דער צווייטער זייט — דער בירגערלעכער — אַלס אולטראַ-דייטשיש, — אַזוי שטעלט אַרויס אונדזער „אוינווערסאַליסטישע“ אַסימילאַציע איר שלעכט פאַרשטאַנענעם אַמעריקאַניזם, ווי אַן אַרגומענט קעגן די נאַציאַ-נאַלע אידישע אַספּיראַציעס און קעגן ארץ-ישראל ווי אַ אידיש היימלאַנד. מען וויל זיין ניט אַמעריקאַנער אַזוי ווי אַלע, נאָר עפעס גאָר אַ באַזונדערע ראַסע איבער-אַמעריקאַנער.

וואָס איז די אידיע פון אַמעריקאַניזם? אויב מען פאַרשטייט עס ניט אויף אַן ענג-איראָפּיאישן, נאָר אויף אַ ברייטן, אמת-דעמאָקראַטישן שטיי-גער, לאַזט זיך דאָ ניט ריידן וועגן קיין שום שמעלצטאַפּ-אידיעאַלן. די אַמע-ריקע פון מערסטן, טאָראַ, וויטמאַן און דזשיימס איז ניט קיין סינאָנים פון אַבסאָלוטער אויסגלייכונג און אויסמישונג, נאָר קאָן גיכער פאַרגלייכן ווערן צו אַ גרויסן אַרקעסטער, וואָס שאַפט די האַרמאָניע פון אַ דעמאָקראַטיע און וואו יעדער אינסטרומענט איז חשוב פאַר זיך אַליין. די בעסטע אַמעריקאַ-נער אינטעלעקטואַלן שטייען דעריבער אויף דעם שטאַנדפונקט פון דעם, וואָס מען האָט לעצטנס אָנגערופּן: קולטורעלער פּלוראַליזם, און וואָס דער טייטש דערפון איז, אַז יעדע גרופּע איז באַרעכטיקט צו אַנטוויקלען איר אייגענע קולטור אין די ראַמען פון דעם אַמעריקאַנער דעמאָקראַטישן שטייגער. דער דאָזיקער באַגריף פון אַמעריקאַניזם איז, ווייזט אויס, לחלוטין אַ פרעמדע זאַך פאַר אונזערע אַנטי-ציון-ראַבייס און פאַר געוויסע ניט-גע-שמדטע קאַפיטאַל-משומדים. די אַנטי-נאַציאָנאַלע געלט-אידן, וואָס שטייען הינטער די ראַבייס און שטיצן זייער אַרבעט, לעבן נאָך מיט די טויטע באַ-גריפן פון דער מערב-איראָפּיאישער עמאַנציפּאַציע, וואָס איז באַלד פון אַנהויב געווען אַ מיספּאַרשטענדניש.

דואיס בראַנדייס האָט אין זיינער אַ בראַשור, „ציוניזם און פּאַטריאַ-טיזם“, אויפגעוויזן, אַז די אידיע פון אַמעריקע און די אידיע פון אַ אידיש היימלאַנד — ניט נאָר וואָס זיי שליסן ניט אויס איינע די צווייטע, נאָר, פאַר-קערט, זיי דערגאַנצן זיך אַפילו. אַט זיינען עטלעכע אויסצוגן פון דעם, וואָס

לואיס בראנדייס — א פולער אמעריקאנער און צוגלייך א פולער נאציאָ-
נאלער איד — האָט געשריבן וועגן דעם ענין:

„דאָס פונדאמענטאַלע געזעץ פון אמעריקע שטרעבט דערצו, אַז עס זאָל
פאַרווירקלעכט ווערן די אַל-מענטשלעכע ברודערשאַפט. דאָס איז אויך
די פונדאמענטאַלע אידישע לערע פון העכער צוויי טויזנט פינף הונדערט
יאָר צוריק. אמעריקעס שטאַרקסטע פּאָדערונג אין דעם צוואַנציקסטן יאָר-
הונדערט איז די פּאָדערונג פון סאַציאַלן יושר. דאָסזעלבע איז געווען דעם
אידנס שטרעבונג אין משך פון דורות. די ליידן און די רעליגיע האָבן די
אידן רייף געמאַכט פאַר עפעקטיווער דעמאָקראַטיע. די פאַרפּאָלונגען האָבן
אויסגעבוייטערט זייערע סימפּאַטיעס, זיי אינגעוואוינט צו געדולדיקער אויס-
דויער, צו זעלבסט-קאָנטראָל און מסירת-נפש, געמאַכט זיי הענקען פונקט אזוי
גוט ווי ליידן. עס האָט פאַרטיפּט זייער ליידנשאַפט פאַר גערעכטיקייט.

„דער אידישער גייסט, דער פּראָדוקט פון אידישער רעליגיע און פון
דורותדיקע דערפאַרונגען, איז, לויט זיין וועזן, מאַדערן און אמעריקאַניש. קיין
מאָל פון זינט דער צעשטערונג פון דעם בית-המקדש זיינען אידן, אין גייסט
און אידעאָל, ניט געווען אזוי אין פולער האַרמאָניע מיט די איידלסטע אַספּי-
ראַציעס פון דעם לאַנד, וואו זיי וואוינען, ווי דאָס איז דער פאַל אין אמעריקע.
דער אידישער גייסט, אזוי לאַנג אַפּגעהיט, דער אידישער כאַראַקטער, אַנט-
וויקלט דורך אזוי פיל דורות פון מסירת-נפש, דאַרפן ווייטער אַפּגעהיט און
אַנטוויקלט ווערן אזוי, אַז די זין פון דער ראַסע זאָלן סיי אין אמעריקע, סיי
ערגעץ אַנדערש, אויך אין דער צוקונפט לעבן אַזעלכע לעבנס און טאָן אַזעלכע
מעשים, וואָס זאָלן ווערט זיין דעם אַנדענק פון זייערע אַבות.

אַבער אידיש לעבן קען ניט פאַרגעזעצט און אַנטוויקלט ווערן, אַסימילי-
לאַציע קאָן ניט באַזייטיקט ווערן אין אונזער צייט, נאָכדעם ווי עס זיינען גע-
פּאָלן די געטאַווענט, סידן עס וועט ניט צוריק אויפגעשטעלט ווערן אין
דעם אידישן היימלאַנד אַ צענטער, פון וואָנען דער אידישער גייסט זאָל שיקן
זיין ליכט און באַשענקען די אַלע אידן, וואָס זיינען צעזויט איבער דער וועלט,
מיט אַן אינספּיראַציע, וואָס וואַרצלט אין די זכרונות פון אַ גרויסער פאַר-
גאַנגענהייט און אין דער האַפענונג פון אַ גרויסער צוקונפט.

בראַנדייס געפינט, ווי מיר זעען, באַרירונגס-פונקטן צווישן דער אַמע-
ריקאַנער און דער אידישער אידייע. די אידישע אידייע, ווידער, פאַרבינדט
ער מיט אַן אייגן לאַנד, מיט ארץ-ישראל. ווייל נאָר אַן אייגן לאַנד קאָן
ראַטעווען די טרעגער פון דער דאָזיקער אידייע סיי פון נאַציאָנאַלן אונטער-
גאַנג, סיי פון סתם דעמאָראַליזאַציע אין די גלות-לענדער. בראַנדייס רעדט
אין דעם צוואַמענהאַנג וועגן דער אמעריקאַנער אידישער יוגנט, וואָס מוז, אויב
זי וועט דערצויגן ווערן אַן דעם אידישן אידעאָל, ניט נאָר נאַציאָנאַל, נאָר
אויך רייך-מענטשלעך דעמאָראַליזירט ווערן. די עקזיסטענץ פון אַ אידיש

לאנד וועט האלטן אויף דער נויטיקער הויך ניט נאָר די נאַציאָנאַל־אידישע, נאָר אויך די רייך־בירגערלעכע מאַראַל פֿון די אידן אין גלות. דער אידעאַל פֿון אַ היימלאַנד איז נויטיק פֿאַר דער גייסטיקער געזונטקייט און מענטשלעך־כער שטאַרקונג פֿון די אידן אין אַמעריקע און גאָר באַזונדערס פֿון דער אַמע־ריקאַנער אידישער יוגנט.

דער אויספיר, וואָס צו אים קומט לואיס בראַנדייס, איז אַזאָ:
"יעדער אירלענדישער אַמעריקאַנער, וואָס האָט געשטרעבט צו דער דורכ־פירונג פֿון "האַם רוי" אין אירלאַנד, איז געווען דערמיט אַ בעסערער מענטש און אַ בעסערער אַמעריקאַנער. יעדער אַמעריקאַנער איד, וואָס וועט העלפֿן דער שטרעבונג צו אַ אידישער היים אין ארץ־ישראל, אַפילו ווען ער אַליין און זיינע קינדער וועלן דאָרט ניט וואוינען, וועט אויך זיין אַ בעסערער מענטש און אַ בעסערער אַמעריקאַנער אַ דאַנק אַט־דער שטרעבונג."

איך האָב מיך אָפגעשטעלט אויף די ווערטער פֿון דעם פֿאַרשטאַרבֿענעם סופרים־קאָרט־ריכטער, ווייל אין זיין אַמעריקאַניזם קענען דאָך ניט צווייפלען אַפילו די, וואָס שטעלן אַרויס אַמעריקאַנישקייט ווי עפעס, וואָס מוז במילאָ אויסשליסן נאַציאָנאַליזם בכלל און ציוניסטישע אַספּיראַציעס בפרט.

אין קעגנזאַץ צו בראַנדייסן גלויבן אונזערע "אוניווערסאַליסטישע" אַסי־מיליאָטאַרן, אַז גראַד אַמעריקע איז דאָס אידעאַלע לאַנד פֿאַר ישראלס נאַציאָ־נאַלן אונטערגאַנג. זיי האַלטן זיך נאָך אַלץ ביי דער פֿאַרמולע פֿון דער עמאַנ־ציפּאַציע: "פֿאַר אידן ווי אַ פֿאַלק — גאַרניט".

די אידן אין דער צייט פֿון דער עמאַנציפּאַציע האָבן צוליב דעם צווייטן טייל פֿון דער דאָזיקער פֿאַרמולע: "פֿאַר אידן ווי יחידים — אַלץ, מיט אַ לייכט האַרץ מוותר געווען אויף דעם ערשטן טייל. אַרויסגעוויזן האָט זיך אין איראַפע, אַז אויב אידן ווי אַ פֿאַלק באַקומען גאַרניט — קאַנען זיי אויך ניט האַפֿן אויף "אַלץ" ווי יחידים. אין אַמעריקע, ווידער, האָט קיינער קיין מאָל ניט פֿאַרלאָנגט "גאַרניט" פֿאַר אידן ווי פֿאַר אַ פֿאַלק. עס איז דאָ קיין מאָל ניט געבוירן געוואָרן אין קיינעם מוח אַזאָ פֿאַרמולע, ווי קלערמאַן טאַנערס. אָבער אונזער קנעכטישע אַסימילאַציע מיט יענע רעפֿאָרם־ראַבייס בראש, וואָס קענען ניט פֿאַרגעסן די פֿלוידער־תורות פֿון גייגער און האַלד־היים, וויל אויף דער אייגענער אַחריות, פֿון קיינעם ניט אויפגעפֿאַדערט, מקיים זיין דעם ערשטן טייל פֿון קלערמאַן־טאַנערס זאָץ. אָט די לייט פֿאַ־דערן פֿון אַלע אַנדערע אידן אין אַמעריקע, זיך צו האַלטן ביי דעם נאַציאָ־נאַלן "גאַרניט" און צו גלויבן אין עפעס אַ לאַנג שוין געשטאַרבֿענער איראַ־פּיאישער עמאַנציפּאַציע, וואָס האָט גאַרניט צו טאָן מיט אַמעריקע און מיט די אמתע אידעאַלן פֿון דער אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע.

די מורא, אַז די שטרעבונג צו אַ אידיש היימלאַנד וועט פירן צו אַזוי־גערופענער דאָפּלטער לאַיאַליטעט, די אייביקע ציטערניש און פֿלאַטערניש,

וואָס לעבט אין דעם האַזן-געמיט פון דעם ניט-עכטן, דעם פאַרשטעלטן, — אַט דאָס, צוזאַמען מיט דעם ווילן צו נאַציאָנאַלן טויט, זיינען די אמתע סיבות פון דער היסטעריע, וואָס נוצט איצט אויס די אַלטע פאַרושאווערטע כלי-זיין פון גייגערס און האַלדעיימס רעפּאַרם-אַרסענאַל. מען רעדט וועגן דעם, אָן דער נביאישער אוניווערסאַליזם שליסט אויס דעם אידישן נאַציאָנאַליזם בכלל און דעם אויפבויו פון אַ אידישן לאַנד בפרט, אָבער מיינען מיינט מען ניט, חלילה, דעם גורל און די צוקונפט פון אַן אידישע. ניט אין דעם גייט עס די ראַבייס, וואָס האָבן געשאַפן אין פּילאָדעלפיע דעם „קאָנסיל פאַר דזשודאָאיזם“, ווען עס וואַלט זיך באַמט געהאַנדלט אין גייסטיקע ווערטן, אין רעליגיעזע איבערצייגונגען, וואַלט זיי ניט געגאַנגען אין לעבן אַריין צו „באַאַרבעטן“ וואַשינגטאָן און צו פּראָווען שטיק, וואָס האָבן גאַרניט צו טאָן מיט אַזעלכע הויכע זאַכן ווי נבואה.

מיר וועלן אין אַ באַזונדער קאַפיטל זיך אַפּשטעלן אויף דער צביעות פון דער כלומרשט-אוניווערסאַליסטישער אידעאָלאָגיע, מיט וועלכער די שונאיי-ציונידיקע ראַבייס ווילן, אַזוי צו זאָגן, שאַפן אַן אַקאַדעמישן הינטער-גרונט פאַר דער קנעכטישער שרעק און פאַר דעם שטרעבן צום אונטערגאַנג, וואָס מיר רופן אַסימילאַציע און וואָס האָט אין תּוך קיין שום שייכות ניט מיט אַזאַ אַדער אַן אַנדער אויפפאַסונג פון אידישקייט. דערווייל אינטערע-סירט אונז די לאַיאַליטעט-מעשה.

די טענה מכוּח דאַפּלטער לאַיאַליטעט איז אַן אַלטע. נאָך אין הערצס צייטן איז אויסגעקומען זי צו באַקעמפן און צו ענטפערן אויף איר. און דער ענטפער איז דעמאָלט געווען אַזאַ יענע אידן, וואָס וועלן בלייבן אין זייערע וואוינ-לענדער אויך נאָך דעם, ווי עס וועט געשאַפן ווערן אַ אידישע מדינה — וועלן דאָך דערמיט אַליין באַוויזן, ווי טיף זיי זיינען צוגעבונדן צו אַט די לענדער און וואָס פאַר אַן אויפריכטיקע פּאַטריאָטן זיי זיינען. טאָ וואָס ציטערן זיי?

אָבער די גאַנצע פּלידעריי מכוּח דער געפאַר פון דאַפּלטער לאַיאַלי-טעט איז ניט מער ווי אַ סאַפּיזם פון דער שרעק. אין אונזער פּאַל האַנדלט זיך עס אין קנעכט, וואָס קיינער פאַרלאַנגט פון זיי קיין קנעכטשאַפט ניט, נאָר וואָס דען? זיי אַליין, פונעם אייגענעם גוטן ווילן, שפּילן זיך אַריין אין קנעכטשאַפט-פּסיכאָלאָגיע. מיר האָבן שוין אויבן געבראַכט בראַנדייסעס ווערטער וועגן די אַמעריקאַנער אירלענדער, וואָס האָבן געשטיצט די „האַם רול“-באַוועגונג און וואָס גראַד זייערע אַספּיראַציעס און אינטערעסן אין אַט דער ריכטונג האָבן זיי געמאַכט, זיי בראַנדייס דריקט זיך אויס, פאַר בעסערע מענטשן און בעסערע אַמעריקאַנער.

דאַרף מען זיך, אַחוץ דעם, דערמאַנען, אַז סיי אין אַמעריקע, סיי אין אַנדערע לענדער געפינען זיך און האָבן זיך שטענדיק געפונען לאַיאַלע ביר-

גער, וואָס זייער פּאָלק האָט אַ לאַנד און אַ מלוכה ערגעץ אַנדערש וואו. נו, האָט עס זיי ווען-עס-איז געשטערט אין זייער לאַיאַטיעט?
איבער פון די „זקני אַנטי-ציון“, טאַקע פון די, וואָס האָבן געגרינדעט און פירן אַן מיט דעם „קאָנסיל פאַר דזשודאָאיזם“, האָט דאָ ניט לאַנג אויפֿ-געדעקט די קאַרטן, ווען ער האָט עפנטלעך אויסגעדריקט די מורא — די אייביקע מורא פון דער אַסימילאַציע — אַז אַן אייגן לאַנד איז כלומרשט אַ סכנה פאַר די אידישע רעכט אין די גלות-לענדער און אַז די ציוניסטן וועלן אַריינשפּילן אין די הענט פון די אַנטיסעמיטן.

דער שכל טראַגט אויס פּונקט פאַרקערט. אידישע גלייכבאַרעכטיקונג אין די גלות-לענדער וואָלט ערשט דאָן געקאָנט באַקומען אַ פעסטן לעגאַלן יסוד, ווען אידן זאָלן האָבן זייער אייגענע מלוכה. אידישע רעכט אין גלות וואָלטן אין אַזאַ פּאָל געהאַט דעם שוין פון אַ סאווערענער רעגירונג.

מיט אַנדערע ווערטער הייסט עס, אַז גראַד דאָן, ווען אידן וואָלטן באַ-קומען זייער נאַציאָנאַל-טעריטאָריעלע עמאַנציפּאַציע, וואָלט געקאָנט האָבן אַ ממשות אויך די ציווילע, ריין בירגערלעכע עמאַנציפּאַציע פון די אידן אין גלות.

אויב עס גייט וועגן אַמעריקע, קאָן, דאַכט זיך, קיין שום אַרט ניט זיין פאַר וועלכער-עס-איז מורא, אַז אַט די גרויסע דעמאָקראַטיע זאָל ווען-עס-איז פאַרשמעלערן די ציווילע רעכט פון אירע אידישע בירגער צוליב דעם, וואָס דאָס אידישע פּאָלק וועט באַקומען אַן אייגן לאַנד. אויב, ווידער, עס גייט וועגן די אַנדערע לענדער, איז דאָרט דער גורל פון די אידישע יחידים בפּירוש אַפּהענגיק דערפון, צי אידן ווי אַ פּאָלק וועלן יאָ אַדער ניט עמאַנציפּירט ווערן.

פּונקט אַזאַ פנים, ווי די אַנדערע טענות, האָט די טענה מכוה „אַריינשפּילן אין די הענט פון די אַנטיסעמיטן“. די מערב-איראָפּיאישע אידן האָבן אין משך פון העכער אַ יאָרהונדערט געטאָן אַרץ, וואָס זיי האָבן געקאָנט, ניט אַריינצופאַלן אין די מיינער און אין די „ידיים ידי עשו“ פון אידישע שונאים.

האָט עס זיי געהאַלפּן? האָבן זיי אויסגעמיטן דעם אונטערגאַנג?
איז אַבער די מעשה, וואָס בעת די אַמעריקאַנער אַסימילאַציע רעדט וועגן באַשיצן די אידישע רעכט אין די גלות-לענדער, מיינט זי אין דער אמתן ניט עפעס אַנדערש ווי די „רעכט“ אויף נאַציאָנאַלן אונטערגאַנג. און די זעלבע „רעכט“ האָט זי אין זינען, ווען זי סטראַשעט מיט דעם אַרגומענט פון „למה יאמרו האַנטיסעמיטן“.

אין זיין רעדע אויפן דריטן קאָנגרעס אין באַזעל האָט מאַקס נאַרדוי, רייזנדיק וועגן דער אַסימילאַציע, אויסגעדריקט די האַפּענונג, אַז זי וועט אפשר אַפּשטעלן איר ווידערשטאַנד, ווען זי וועט דערזען די ערשטע קאָנ-קרעטע רעזולטאַטן פון דער באַוועגונג, וואָס וויל אַ לאַנד פאַרן אידישן פּאָלק.

זיי האבן מורא, האט נאָרדוי געזאָגט, פאַר די אַנטיסעמיטן, און אַט די מורא וואַרפט זיי אַרײַן אין אַ נערוון־פּיבער. עס קאָן אָבער זײַן, אַז בײַ אַ נצחון וועלן חרטה האָבן אויף זײער געבוירענער קײַנמוטיקייט און קורצזיכטיקייט אַ סך פון אַט־די אַלע „אַרעמע מאַרטירער פון דעם אַנטיסעמיטיזם“.

פון דעמאָלט ביז איצטער האָט זיך די פּסיכאָלאָגיע פון אַט־די, ווי נאָרדוי האָט זיי אָנגערופּן, מאַרטירער פון אַנטיסעמיטיזם, ווייניק געענדערט. פאַר־קערט: עס דאַכט זיך, אַז וואָס שרעקלעכער עס ווערט די קאָטאַסטראָפּע פון דעם גלות און וואָס גרעסער עס ווערט, צוזאַמען דערמיט, די האָפענונג אויף נאַציאָנאַלער דערלײזונג, אַלץ שטאַרקער ווערט זײער נערוון־פּיבער און מיט אַלץ גרעסערער מאַניאַקישער עקשנות האַלטן זיי זיך בײַ דעם דינעם שטרוי פון טויזנט מאַל געהערטע, טויזנט מאַל איבערגעקײטע און טויזנט מאַל אָפּגעפרענטע טענות.

3

אַסימילאַציע און, להבדיל, ישעיה הנביא

דער טײוול — זאָגט שעקספּיר, — ציטירט די ביבל. דאָס זעלבע טוט דער כיטרער הויקער, דער שד פון אַסימילאַציע.

די ראַבייס ווילן גראַד מיטן כוח פון די נביאים, וואָס זיי האַלטן אין אײן פאַרשוועכן זײער וואַרט, צונעמען בײַ אידן דאָס לאַנד פון דער נבואה און עס אַוועקגעבן אויף אייביקע צײטן די אַראַבער.

גײגער, האַלדהיים און די אַנדערע אידעאָלאָגן פון רעפּאַרם־אידישקייט אין דײטשאַנד, האָבן אַרויסגעשטעלט דעם אונײווערסאַלן געדאַנק פון די נביאים, אַז אידן דאַרפן ווערן דער „אור לאַגויים“, דאָס לײכט פון די פעלקער, ווי אַ באַײזוי, אָן ישראל עקזיסטירט ניט מער ווי אַ פּאַלק. ישראלס אויפ־גאַבע איז צו ווערן אַ מין אינטערנאַציאָנאַלער פעלקער־מלמד, וואָס דאַרף זיך פונדעסטוועגן — בײַ דעם גאַנצן אינטערנאַציאָנאַליזם — אַסימילירן מיט די באַזונדערע נאַציעס, צווישן וועלכע ער וואוינט.

זײנען די נביאים זיכער ניט שוולדיק, וואָס די דײטשע רעפּאַרם־אַסימילאַציע, וועלכע האָט נאָך עדיהיום אירע יורשים צווישן דעם עלטערן דור ראַבייס אין אַמעריקע, האָט זיי, דווקא זיי, פאַרוואַנדלט אין אַ מין אַנטי־ציוויל־אידן. זיי זײנען ניט שוולדיק, וואָס מען האָט גענומען דעם אמת פון דער נבואה און אים אײנגעהילט אין דעם שקר פון אונטערנאַנג.

זײנען די נביאים אפשר ניט אונײווערסאַליסטיש? יא, זיי זײנען עס. זאָגן זיי ניט, אָן ישראל דאַרף ווערן דאָס לײכט פון די פעלקער? יא, זיי זאָגן עס. אָבער אײן קײַניקייט: זײער וועלט־אידעאָל פאַרבינדן זיי מיט אַ באַשטימטער טעריטאָריע, און די דאָזיקע טעריטאָריע איז ארץ־ישראל.

קאן מען זיין אן „אור לגוים“, ווען מען האט אן אייגן לאַנד? גייגער און זיינע היינטיקע יורשים אין אמעריקע ענטפערן דערויף מיט א „ניין“. זאגט נבואה דאָס זעלבע? דורכױס ניט. נבואה זאָגט פונקט פאַרקערט: ישראל און דאָס לאַנד פון ישראל זיינען פאַרבונדן ווי גוף און נשמה אין אַ זעבעדיקן מענטשן.

דער רמב"ם זאָגט: „דער מלך המשיח וועט קומען און אומקערן די מלוכה פון בית-דוד צו איר פריערדיקן שטאַנד, צו איר ערשטער הערשאַפט (לממשלה הראשונה)“. און ער ווייזט אויף, אַז ווער עס גלױבט ניט אין דעם, ווער עס האַפט ניט אויף דעם צוריקקער פון דער „ממשלה הראשונה“ — דער איז אַ כופר אין דער תורה און אין די נביאים.

דעם אוניווערסאַליזם פון די נביאים כאַראַקטעריזירט אויסגעצייכנט רב-צעיר (פראַפ. טשוערנאָוויץ) אין זיין „תולדות ההלכה“. „דאָס אוניווער-סאַלע, — שרייבט ער, — געפינט זיך ביי אַלע נביאים ... זיי אַלע פאַר-שטייען עס אין דעם זינען, אַז די מאַראַל-זערע פון דער אידישער נאַציע וועט אַלגעמיין אַנערקענט ווערן, דאָס איז אַבער ניט דער טייטש, אַז לענדער און פעלקער וועלן ווערן פאַרווישט, און געוויס מיינט עס ניט, אַז עס דאַרף פאַר-ווישט ווערן די נאַציאָנאַלע באַזונדערקייט פון דעם אידישן פּאָלק. גראַד פאַרקערט: זאָ אַז אַנערקענונג (פון דער אידישער מאַראַל-זערע) איז אומע-טום פאַרבונדן ביי זיי מיטן אַנערקענען די גרויסקייט פון דער אידישער נאַציע און מיטן שטייגן פון איר אַנזען אין די אויגן פון די פעלקער.“

און ווייטער: „אויך דאָס גלױבן, אַז ארץ-ישראל איז די ירושה פון אידישן פּאָלק, שטאַמט פון דער דאָזיקער אויפפאַסונג ... דער נאַציאָנאַלער קיום פון אידן דרינגט אַרויס פון דעם עצם נביאישן באַגריף וועגן גאָט ... דער אוניווערסאַליזם, וואָס איז באַזירט אויף גאָטס איינציקייט, איז ענג פאַרבונדן מיט דער נאַציאָנאַלער איינציקייט פון פּאָלק ישראל. עס זיינען צוויי זיינעס, וואָס גייען אַרויס פון איין פונקט.“

אין אַ פובליציסטישער אַרבעט זיינער פרעגט דער זעלבער געלערנטער ביי די אַסימילאַנטישע פעלשער פון דער נבואה:

נאָך וואָס האָט ישעיה הנביא, דער פאַטער פון אוניווערסאַליסטישן גע-דאַנק, געדאַרפט אַזוי צאַרענען, ווען רבשקה איז געקומען אין סנחריב'ס נאָ-מען און האָט געזאָגט צו די איינוואוינער פון ירושלים, אַז ער וועט זיי געבן אַ לאַנד ווי זייער אייגן לאַנד, אַ לאַנד פון ברויט און וויינגערטער (ארץ חם וכרמים)? וואָס האָט עס אים געקאַנט אַרן, אַז די קינדער פון ירושלים וועלן ווערן פאַרשפרייטער פון דעם רעליגיעזן אוניווערסאַליזם אין אַשור? אויב דאָס איז די שליחות פון אידישן פּאָלק צו זיין אַליין פאַרשפרייט, כדי צו קענען פאַרשפרייטן גאָטס וואָרט, טאָ וואָס האָט ער, דער נביא, געקענט האַבן קעגן דעם? נאָך וואָס איז ער געגאַנגען צו חזקיה, דעם קעניג פון יהודה,

און אים געטרייסט אין גאָטס נאָמען און אים נביאות געזאָגט, אָו סנחריב וועט ירושלים ניט אייננעמען?

און ירמיה הנביא? ער, וואָס האָט געשיקט זאָגן די פּאַרטריבענע אין בבל, אָו זיי זאָלן דאָרט בויען הייזער און פּלאַנצן ווינגערטנער, געפינט ער דען ניט פאַר נויטיק באַלד דערנאָך צו טרייסטן זיי: ושבתי את שבותכם — און איך וועל אומקערן אייער געפאַנגענשאַפט, וקבצתי אתכם מכל הגויים — און איך וועל אייך צונויפזאַמלען פון אַלע פעלקער?

און דער נביא פון גלות, יחזקאל? ער, וואָס האָט געזאָגט, אָו גאָט האָט די אידן צעזייט צווישן די פעלקער און איז געוואָרן פאַר זיי אַ „מקדש מעט“ אין די נייע וואוינ־לענדער זייערע. — זאָגט ער ניט באַלד דערנאָך: און איך וועל אייך צונויפזאַמלען פון אַלע לענדער, וואו איר זייט צעזייט געוואָרן, און איך וועל אייך געבן די ערד פון ישראל (אַדמת ישראל)?

צו אַט־די פאַר שטעלן, וואָס רב־צעיר ברענגט, קאָן מען צוגעבן — ווי ער גופא באַמערקט — אָן אַ שיעור אַנדערע, פון תנ"ך, פון די תפילות, פון דער גאַנצער רעליגיעזער ליטעראַטור אונזערער. תנ"ך, תלמוד, מדרש, קבלה, חסידות — וואו איז דען דאָ אַ ווינקל אין דעם אידישן רעליגיעזן שאַפן, וואָס זאָל ניט זיין פאַרבונדן מיט ישראלס לאַנד און מיט דער האַפּע־נונג, אָו ישראל וועט זיך אומקערן אַהין?

נאָר לאַמיר זיך אומקערן צו די נביאים, וואָס די היינטיקע סנבלט־ס ווילן זיי מאַכן פאַר פריידיקער פון אידישן אונטערגאַנג — אַזעלכע ווי זיי אַליין זיינען.

דער אמתער נביאישער אוניווערסאַליזם זעט, ווי עס קומען די פעלקער פון דער ערד צו גאָטס הויז אין ירושלים, דאָרט צו לערנען די לעצטע וועלט־אמתן. דער אוניווערסאַליזם, ווי עס טייטשן אים זיינע פאַרקריפּלער, מיינט דעם היפוך דערפון. לויט אים לאַזט זיך ירושלים אַרויס אויף אַ מיין אומ־ענדלעכן אומזיסטן לעקטשור־טור איבער דער וועלט און אַזוי בלייבט זי שוין אויף איביקע צייטן אַ בעל־דרשנטע צווישן די פעלקער.

איז עס ניט די נביאישע וויזיע איבערגעדרייט מיטן קאַפּ אַראַפּ? מוזו ירושלים אייביק זיין אַן אַפּגעריסענע, צעבלאָטיקטע, צעקאַלעטשעטע אמת־פעדלערקע צווישן פרעכע, שטאַלצע פעלקער־בעלי־בתיים? די פעלקער מוזן אַליין צו איר קומען, אויב זיי ווילן לעבן בלייבן. אין דעם נביאישן אידעאָלאָג־בייד פון דער צוקונפט זיינען פעלקער געקומען צו גאָטס באַרג אין ירושלים און האָבן געזאָגט: „וירגו מדרכיו ונלכה באורחותיו“ (זאָל ער אונז לערנען פון זיינע דרכים און לאַמיר גיין אין די וועגן זיינע).

ס'איז פאַראַן נאָך אַ שקר אין דער אַזוי גערופענער אוניווערסאַליסטישער אידעאָלאָגיע, ווען זי פאַרבינדט דעם באַגריף „אידיש וועלט־פאַלק“ מיט געאָ־גראַפישער צעשפרייטיקייט.

מוז מען זיין א וועלט-וואגאבונד אויף צו קענען הייסן א וועלט-פאָלק?
ניין. גלות און וועלט זיינען דורכויס ניט דאָס זעלבע. דאָס ווילן ניט פאָר-
שטיין אויך אונזערע נאַציאָנאַלע און סאָציאַליסטישע גלותיסטן. אויך זיי
זיינען פּלאַכע וועלטיסטן. מיט דעם אונטערשיד, נאַטירלעך, וואָס זייער
אוניווערסאַליזם איז שוין ניט קיין רעליגיעז-רעפּאַרמיסטישער, נאָר א וועלט-
לעכער.

די פּאַרשטעלונג, אַז א וועלט-פּאָלק איז מען דאָן, ווען מען וואָגלט פון
לאַנד צו לאַנד, איז נאָענט צו דער פרימיטיווער אויפפאַסונג, אַז רייזעס איבער
לענדער מאַכן איינעם פּאַר אַן אַזוי גערופענעם וועלט-מענטש.

איז אַבער געטע ביי זיך אין קליינעם ווימאַר ניט געווען מער וועלט-
מענטש, ווי די גרעסטע „גלאַבטראַטערס“?

דאָס זעלבע איז מיט א וועלט-פּאָלק. דער דאָזיקער באַגריף דעקט זיך
גאַרניט און דאָרף זיך ניט דעקן מיט וועלט-צעשפּרייטקייט און וועלט-
צעשטויבטקייט.

אַנדערש געזאָגט: דאָס זיין א וועלט-פּאָלק איז לחלוטין ניט אַפהענגיק
פון זיין אין וועלט-גלות.

זיינען אידן — וועט מען דאָ פרעגן — ניט געווען אין גלות קיין וועלט-
פּאָלק? האָבן זיי אין גלות ניט געשאַפּן קיין אומשטערבלעכע ווערטן?

יא, זיכער, אַבער ניט אַ דאַנק, נאָר טראַץ דעם גלות זיינען די גרויסע
ווערטן געשאַפּן געוואָרן, און ניט אַ דאַנק, נאָר טראַץ דעם גלות זיינען מיר
אַ וועלט-פּאָלק געווען און געבליבן.

ניט מיטן כוח פון גלות אַזיין איז עס געשען, נאָר מיטן כוח פון
„שכינתא בגלותא“.

גלות איז ניט קיין זעבלסט-צוועק. שוין דער נאָמען אַזיין, וואָס זיין
טייטש איז פּאַרטריבנקייט, מאַכט קלאַר די שטעלונג פון היסטאָרישער אידיש-
קייט. זי האָט קיינמאָל ניט געקוקט אויף דעם ענין-גלות ווי אויף אַן אייבי-
קייט.

אַבער טאַקע דערפאַר פּרוּאוּט די מידיאַנטישע אַסימילאַציע, די וואָס
איז לעצטנס געוואָרן אַקטיוו אויף דער אַמעריקאַנער אידישער גאַס, פעלשן
די נבואה, וואָס איז אין גאַנצן געבויט אויף דער ניט-אייביקייט פון גלות.
זי וויל, אַז די נביאים אַזיין זאָלן געבן זייער הסכמה אויף דעם, אַז גלות
איז א זעבלסט-צוועק און אַן ענד-ציל. און אַזוי ווי מיטן גלות פּאַרבינדט
זי ניט קיין שום אַספּיראַציעס פון אַ באַזונדערן אידישן כאַראַקטער, קומט
אויס במילא, אַז די נבואה דאָרף געבן די ברכה אויף אונזער אויפהער. עס
קומט אויך במילא אויס, אַז די אַלע, וואָס ווילן אַ אידישע מדינה אין ארץ-
ישראל, זיינען אומגעטרייע, ענגהאַרציקע, אַנטי-וועלטישע, אומאידישע אידן.

אָבער די, וואָס ווילן עס. — גראַד זיי זיינען די וועלט־אידן. גראַד זיי זיינען עס די, וואָס ערגעץ, אויפן סאַמע סוף פון זייער וועג, וואַרט און לייכט צו זיי דער נביאישער וועלט־אידעאַל.

ווייל נאָר דאַרט, אין לאַנד פון ישראל, דאַרף לויט דער נבואה פאַר־ווירקלעכט ווערן — ווען די צייט וועט קומען — דער אוניווערסאַלער אידעאַל. ווייל נאָר מיט ארץ־ישראל האָט אידישקייט פאַרבונדן איר העכסטן און לעצטן חלום: די גרינדונג פון אַ מלוכה, וואָס זאָל זיין אַ ביישפּיל פאַר פעלקער, די עטאַבלירונג פון אַ מוסטער־שטאַט דורך אַ מוסטער־פאַלק.

נאָר דאַרט האָט אידישקייט פאַר איר וועלט־און מענטשהייט־אידעאַל געזוכט זי פאַרם, די ערוזישע פאַרם.

נאָך וואָס האָט זי פאַרם געדאַרפט? איז איר ניט גענוג, אַ שטייגער, דער אוניווערס?

ניין, ניט גענוג. גייסט אָן פאַרם איז פונקט אַזאַ טראַגישע האַלבקייט, ווי פאַרם אָן גייסט.

דאָס איז ניט קיין פשטל און ניט קיין פּריוואַט־טעאָריע. דאָס איז אידישקייט.

אָן אידישער ערד איז ניטאָ קיין אידישער הימל. אָן ארץ־ישראל איז ניטאָ קיין אוניווערסאַליזם.

דאָס האָט קריסטנטום געמאַכט אָן אונטערשיד — אַ פאַטאַלן אונטערשיד — צווישן הימל און ערד. דאָס האָט קריסטנטום אָפּגעגט — און אַ פאַטאַלער גט איז עס געווען — גוף און גייסט.

האָט דאָס געפירט דערצו, אַז די אייראָפּיאיש־קריסטלעכע קולטור זאָל געבויט זיין אויף אַ גרויזאַמער סתירה. האָט דאָס געשטאַרקט דעם גוף אויף דעם גייסט חשבון. האָט דאָס דעם הימל מאַכטלאָז געמאַכט און די ערד אומגליקלעך געמאַכט. האָט דאָס — דורך טויזנט גלגולים — סוף־כל־סוף דערפירט צו צוויי וועלט־מלחמות.

דאַרף די וועלט אַ תיקון. זי דאַרף געפינען דעם פאַרלוירענעם סינ־טעז. גוף און גייסט דאַרפן ווערן — האַרמאָנישע גאַנצקייט.

און אויב אידן האָבן אַ שליחות — דאַרפן זיי דינען דער וועלט ווי אַ ביישפּיל פון אַט דעם תיקון. דאַרפן זיי — אין זייער אייגענעם נאַציאָנאַלן לעבן — געפינען און ווייזן דער וועלט אַרום זיי דעם וועג צו אַ ווידער־פאַראייניקונג פון הימל און ערד.

ווי אַזוי קאָן עס דערגרייכט ווערן?

דורך ארץ־ישראל.

דורך דעם, וואָס ירושלים של מעלה וועט פאַראייניקט ווערן מיט ירושלים של מטה.

דורך דעם, וואָס די שכינה וועט אַרויס פון גלות און זיך אומקערן אין שכינה־לאַנד.

אַט־דאָס איז — נביאישער אוניווערסאַליזם.
אַן אוניווערסאַליזם אָן ענג־פאַרבונדענער מיט דעם, וואָס שרעקט אַזוי און פּלאַגט די פּראַטעסט־יאַהודים: מיט אַ אידישן שטאַט.

* * *

ד.ר. גידעמאַן, דער ווינער אויבער־ראַבינער, אַ גרויסער אידישער געלערנטער און אַליין גראַד פון די „קאָנסערוואַטיווע“, ניט קיין רעפּאַרמער, איז אין אַנהויב געווען באַגייסטערט סיי פאַר הערצלען, סיי פאַר זיין „יודענ־שטאַט“. ער האָט אָבער באַלד איבערגעדרייט דעם דישר, כדי געפעלן צו ווערן זיינע בעל־בתים, אַסימילירטע ווינער געלט־אידן, און אין אַ בראַשור אונטערן נאָמען „נאַציאָנאַל־יודענטום“ איז ער אַרויס מיטן פּומן, אַז די נאַציאָנאַלע אידייע לאַזט זיך בשום אופן ניט פאַרבינדן מיט אידישקייט. ס'איז געווען אַלץ דער פּומן פון דער „מיסיאָן“, אַט־די פאַרקריפּונג פון דעם נביאס „אור־לְגוֹיִם־וויזיע“.

וואָס האָט הערצל געענטפּערט אויף דעם?

דער אויבער־ראַבינער, — האָט ער געענטפּערט, — געפינט זיך אין אַזאַ אומאָפּהענגיקער פּאָזיציע, אַז מען מוז אויסשליסן דעם געדאַנק (געמיינט איראַניש און בלשון סג־נהור. — א.צ.), אַז דאָס פאַרטידיקט ער די זאַך פון די רייכע אידן קעגן די אַרעמע, ווי די און יענע טוען עס טאַקע.

די אידישע „מיסיאָן“, — זאָגט הערצל ווייטער, — איז עפעס, וואָס איז זאַט, בהרחה־דיק, גוט־סיטואירט. שוין ניט פון נעכטן קוק איך מיר אָן די מענטשן, וואָס ענטפּערן מיר אָפּ מיט דער „מיסיאָן“, בעת איך רעד וועגן דער וואַקסנדיקער גויט פון אונזערע אַרעמע־לייט. די דאָזיקע מיסיאָנערן פילן זיך אַלע אויסגעצייכנט.

מיט פיינער איראַניע האָט דאָ הערצל אָנגערירט דעם סאַמע תוך פון דער פּראַבלעם. די אַסימיליאַציע איז זאַט און פּוסט. וואָס גייט איר אָן אידן־גויט, אידן־ווייטיק? פונקט אַזוי פּוסט און זאַט איז די כלומרשט־אוניווער־סאַלע אידעאָלאָגיע, וואָס אירע ראַבינער שטעלן איר צו. די אַסימיליאַציע־ראַבינער זיינען „מיסיאָנערן“, וואָס נעמען פעטע וויידושעס, לעבן בשלום מיט די חשובע מיטגלידער פון דער סינאַגאָגע, האַלטן דרשות און „פילן זיך אויס־געצייכנט“.

ניין, היינט שוין ניט אַזוי אויסגעצייכנט, וויבאַלד ס'האַבן זיך געפונען טרעואַגע־קאַפּער. די אידן־פּיין האָט אָנגענומען אַזעלכע פּאַנטאַסטישע פאַרמען, אַז אַפילו אַזאַ פּוסטע זאַך, ווי די אַסימיליאַציע, האָט זיך אָנגעפילט מיט עפעס — און דער עפעס איז שרעק. אירע פאַרשטייער זיינען גע־

צוואונגען געווארן צו ארגאניזירן א קערפערשאפט און אנהויבן עפעס צו טאן. און דאס טאן באשטייט, ווידער אמאל, אין דעם, וואס הערצל האט בא- צייכנט ווי א פארטיידיקן די זאך פון די רייכע קעגן די ארעמע. עס ווערט פאר- טידיקט די זאך פון דער זאטקייט, וואס האט מורא געקראגן. ווארים א פריקרע שטערונג צו גוטער פארדייאונג ווערט זי, אט די ממש אפאקאליפטישע אידן- פין, וואס טרייסלט שוין אויף גויים און קען זיך נאך, חס-ושלום, אויסלאזן מיט אידן-לאנד טאקע אויף א רעכטן אמת.

די אסימילירטע שונא-ציון האט נארדוי אמאל פארגליכן צו מענטשן, וואס שווימען אין א זיכער שיפל, בעת דעם, וואס טרינקט זיך און וויל זיך אנכאפן אן דעם ראנד פון דעם שיפל, שלאגן זיי מיטן רודער איבערן קאפ. היינט איז אנדערש.

דאס שיפל פון דער אסימילאציע איז ניט זיכער אפילו דארט, וואו עס שווימט נאך — און ניט לייכט איז אין שטורעם צו מאנאפולירן מיטן רודער, כדי "מיט דערפאלג" צו קענען שלאגן איבערן קאפ פון די, וואס טרינקען זיך. און דאך — זיי הויבן נאך אלץ דעם רודער און פראוון שלאגן ...

4

אמעריקאנער אסימילאציע און דער בלינדער וועכטער אויפן הר-הצופים

אויך פון דעם הר-הצופים, וואו עס טראגט דער „איחוד"-פירער דר. מאנגעס, טראגט זיך דאס קול פון דעם „רעליגיעזן אוניווערסאליזם".

אינעו פון די הויפט-פירער פון דער ארגאניזירטער אסימילאציע, פון דער אמעריקאנער „אסימילאציע אינקארפאריטעד", האט פארעפנטלעכט דא ניט לאנג דר. מאנגעס/עס א בריוו צו אים, וואו דער דירעקטאר פון דער העברייאישער אוניווערסיטעט אין ירושלים גיט אים גערעכט און באקלאגט זיך אויף דעם אידישן נאציאנאליזם, וואס איז ברוטאל, אנגרייפערש און טערא- ריסטיש ניט וויניקער ווי דער נאציאנאליזם פון די אראבער.

דר. מאנגעס/עס שטעלונג צו די פראבלעמען פון דעם אידישן היימלאנד קענען מיר, אחוץ דעם, פון זיינע לעצטע ארויסטרעטונגען אין דער ביו- יארקער „טיימס" און אויך אין די „פארעין אפערס", דעם ארגאן, וואס שטייט נאענט צום אויסלאנד-מיניסטעריום אין וואשינגטאן. אין „פארעין אפערס" האט דר. יהודה-לייב מאנגעס אפגעדרוקט אן ענטפער דר. חיים ווייצמאנען, וואס האט דארט געהאט אן ארטיקל, און דער קורצער זין פון מאנגעס/עס לאנגע רייד איז, אז אויך אין ארץ-ישראל דארפן אידן בלייבן אן אייביקע מינדערהייט.

זאל מען אויך דר. מאגנעס'ן פארשרייבן אין דער חברה פון מיליטאנט-
טישע אסימילאטאָרס? דר. מאגנעס איז אַ מענטש מיט אַ בפרוש ציוניסטישן
עבר, און אויב ער האָט פאַרראַטן זיך אַליין, איז דאָס קודם־כל דערפאַר, ווייל
ער האָט, אַפּנים, משונה פאַלש פאַרשטאַנען די שיטה פון אַחד־העמ'יזם.
ווען ער פאַרבינדט זיין אַחד־העמ'יסטישע איינשטעלונג מיט דעם פאַר-
קריפּלטן "אוניווערסאַליזם" פון רעפּאַרם־אידישקייט, באַקומט זיך דערפון
עפעס, וואָס איז זייער שלעכט פאַר אידן און בפירוש גוט פאַר די אַראַבער.
ער באַגייט אָבער אַ פאַטאַלן טעות, אויב ער מיינט, אַז אַחד־העם,
וואָס ער האָלט זיך פאַר איינעם פון זיינע תּלמידים, האָט ניט געקלערט וועגן
אַזעלכע "פּראָזאַאישע" זאַכן, ווי אַ אידישע מערהייט אין ארץ־ישראל.

יחזן פּאַגראַבינסקי, סעקרעטאַר פון אַחד־העמ'י, דערציילט (זע דעם
20־יאָר יוביליי־בוך פון "הדואר") וועגן אַ טשיקאָווער באַגעגעניש צווישן
אַחד־העמ'ין און וולאַדימיר זשאַבאַטינסקי'ן. זשאַבאַטינסקי האָט פאַרגע-
וואָרפן דעם טעאָרעטיקער פון "מרכז רחני", אַז ער איז ניט פאַראַינטערע-
סירט, די אידן אין ארץ־ישראל זאלן ווערן אַ מערהייט. האָט אַחד־העם
פּראָטעסטירט קעגן אַזאַ באַהויפטונג, געהייסן דעם סעקרעטאַר אַרויסנעמען
אַ באַנד פון זיינע ווערק און אויפן אָרט באַווייזן זיין גאַסט אַ שטעלע, וואו עס
ווערט בפירוש גערעדט וועגן אַ אידישער מערהייט אין ארץ־ישראל ווי וועגן
אַ באַדינג פון נאַציאָנאַלער אויפּלעבונג.

בכלל דאַרף מען וויסן, אַז דער וכוּח צווישן דעם גייסטיקן און פּאַליטישן
ציוניזם האָט איצט ניט מער ווי אַ געשיכטלעכן ווערט. דער קאַמף צווישן
דעם אַחד־העמ'יסטישן און הערצליאַנישן ציוניזם האָט זיך אַרויסגעוויזן מיט
דער צייט אַלס אַ קאַמף אַ רייך־טעאָרעטישער און אַקאַדעמישער. פּונקט ווי
עס קאַנען ניט אַפּגעטיילט ווערן נשמה און גוף אין אַ לעבעדיקן וועזן, אַזוי
קאַן מען ניט אַפּטיילן דאָס מאַטעריעלע און דאָס גייסטיקע אין דעם לעבן
פון אַ פּאַלק. דער אמת איז, אַז אַחד־העם האָט עס טאַקע קיין מאָל ניט
געטאַן. גענוג צו דערמאָנען אַזאַ עסיי ווי זיין "בשר ורוח". אַחד־העם
האָט בלויז מורא געהאַט, אַז פון צופיל זאָרג פאַר דער אידן־נויט וועט פאַר-
נאַכלעסיקט ווערן דער אידן־גייסט. ער האָט ניט געוואָלט, מען זאל פאַרגעסן,
אַז אַחוץ דער "שאלת היהודים" (אידן־פּראָגע) איז אויך דאָ אַ "שאלת
היהדות" (אידישקייט־פּראָגע). דאָס איז געווען דער זין פון זיין קאַמף.

וואָס איז איצט ארץ־ישראל פאַר אונז? זי איז ביידע זאַכן: אי אַ גייסטי-
קער צענטער — שוין איצט, אי אַ פּאַליטישער צענטער — אין יענער צו-
קונפט, וואָס אויף איר וואַרטן מיר אַלע, וואָרט דאָס אידישע פּאַלק.
נאָך ביי אַחד־העמ'ס לעבן האָבן זיך געפונען אַזעלכע, וואָס האָבן
אַריינגעטייטשט אין זיין טעאָריע די מערב־איראָפּיאישע "מיסיאָן". אַחד-
העם האָט קעגן דעם פּראָטעסטירט. און ווי האָט ער געקאַנט ניט פּראָטעס-

טירן, ווען זיין גאַנצע לערע איז געווען געבויט ניט סתם אזוי אויף אַבסטראַקט־
טער „מיסיאָן“, נאָר אויף יענער נאַציאָנאַל־אָניווערסאַלער גערעכטיקייטס־
שליחות פון אידישן פּאָלק, וואָס קען, לויט זיין שיטה, רעאַליזירט ווערן נאָר
אין און דורך אַרץ־ישׂראָ?

עס זעט אָבער אויס, אַז דר. מאַגנעס געהערט צו יענע מורא־דיק שלעכ־
טע אויסטייטשער פון אַחד־העמ׳ים, וואָס האָבן אַרויסגערופן דעם פּראָטעסט
פון אַחד־העמ׳ען גופּא.

אַנדערש איז ניט צו פּאַרשטיין, ווי אזוי אַ מענטש פון דר. מאַגנעס/עס
פאַרנעם און פּאַזיציע קאָן זיך דערקייקלען דערצו, אַז ער זאָל פון הר הצופים
אויסציען זיין האַנט צו די ראַבייס פון דעם „אַמעריקאַנער קאָנסיל פּאַר
דזשודאָאָים“.

וואָס טענה׳ט אין זיינע לעצטע אַרויסטרעטונגען דר. מאַגנעס? ער אָנער־
קענט, אַז אידן האָבן אין אַרץ־ישׂראָ אויפגעטאָן גרויסע זאַכן און אַז מען
וואָלט געדאַרפט און געקאַנט אַריינלאָזן אַהין נאָך אידן. נאָר וואָס דען?
אַריינלאָזן מיטן באַדינג, אַז זיי וועלן זיך אויפפירן על־פי „רעליגיעזן אָני־
ווערסאַליזם“, זיצן שאַטטיל און ניט פּאַדערן, חלילה, קיין אידישע מדינה,
ווייל דאָס איז אַ טויט־קלאַפּ פון דעם אָניווערסאַליזם הקדוש.

אידן, — טענה׳ט מאַגנעס, — האָבן ניט באַוויזן איינצושטעלן פּרידלעכע
באַציאָונגען מיט די אַראַבער און די ענגלענדער. ווען אידישער נאַציאָנאַל־
ליזם וואָלט געווען אַנדערש, ווען ער וואָלט געווען, הייסט עס, „רעליגיעז־
אָניווערסאַליסטיש“, וואָלט אויך די לאַגע אין אַרץ־ישׂראָ געווען אַן אַנדערע.
קומט אויס אזוי אַרום, אַז כאַטש מאַגנעס טרעט אַרויס ניט נאָר קעגן דעם
אידישן, נאָר אויך קעגן דעם אַראַבישן נאַציאָנאַליזם, איז ער אָבער שטילער־
הייט מודה, אַז שולדיק זיינען ניט אזוי די גוים, ווי מיר, וואָרום יענע זיינען
דאָך, נאָך אַלעמען, פּטור פון מצוות אָניווערסאַליזם... זיי געהערן דאָך,
פאַרגעסט ניט, צו די פעלקער, וואָס ישׂראָל דאַרף זיי באַלייכטן מיט זיין
„אור־לְגוֹיִים“־לאַמטערנע.

אַט די באַרימטע לאַמטערנע דאַרף ישׂראָל טראָגן פון איין גלֹת צום
צווייטן. ער מעג זי, מהיכל תיחי, ברענגען קיין אַרץ־ישׂראָ אויך, אָבער עס
טאָר אים ניט אינפּאַלן צו פאַרלעשן זי דאָ און — אָנהויבן לייכטן אַ ל י י . . .
דאָס ניט!

אַט אזוי, אַפּנים, בינדט זיך ביים דר. מאַגנעס זיין משונה־דיקער אַב־
סטראַקטער ציוניזם מיט דער מיסיאָנס־אידעאָלאָגיע פון דער אַסימילאַציע.
און ווער ווייס? אים דאַכט זיך אפשר, אַז זיין שיטה איז גאָר אַ מאַדער־
נער אויטדרוק פון דעם אַלטן נבואה־גייסט און אַז זי איז גאָר הייליק און
כולו תכלת, ווי דער הימל איבער ירושלים...

פארוואַס-זשע פאַרט זאָגן מיר, רשעים וואָס מיר זיינען, אָז זי איז אַסי-
מיליאַציע, כאָטש זי אַליין ווייס ניט דערפון?

קודם-כֹּל דערפאַר, ווייל, קאָנקרעט גענומען, איז זי קעגן אידישן נאַ-
ציאָנאַליזם אין דער צייט, וואָס בנוגע גוי'שן נאַציאָנאַליזם איז זי דווקא
גרייט איינצוגיין אויף די ווייטסטע קאָמפּראַמיסן.

„עס הערשט, — האָט מאַגנעס געשריבן אין „ניו-יאָרק טיימס“ פון 1טן
נאוועמבער, 1942, — עס הערשט היינט אַ גרעסערע ניט-פאַרשטענדיקונג
צווישן אידן און ענגלענדער, ווי ווען עס איז פריער, ניט געקוקט אויף דעם,
וואָס צווישן אידן איז פאַרשפּרייט די קענטשאַפט פון דער ענגלישער שפּראַך.“
דער טייטש דערפון איז, אָז ס'איז ווייניק, וואָס אידן קענען די שפּראַך פון
די ענגלענדער, זיי דאַרפן אויך בעסער „פאַרשטיין“ די ענגלענדער גופא.
דעסגלייכן, האָלט מאַגנעס, דאַרפן אידן בעסער „פאַרשטיין“ די אַראַבער.
בכֹּל דאַרפן אידן זיך אָנהויבן פירן פאַרשטענדיקער, ניט איינרייסן זיך
צופייל, און דעמאָלט וועט זיין שלום על ישראל און שלום על ישמעאל —
ונאמר אָמן.

צו וואָס-זשע פירט דאָס אַליין? עס קאָן פירן נאָר צו איינס — צו אַ
שפּאַגל נייעם גלות, אַ צוגאַב צו די גלות'ן פון פריער.

נעמט מען דעם ענין קאָנקרעט, מוז אויסקומען ניט אַנדערש, נאָר אָז
דר. מאַגנעס שטעלט זיך אויפן צד פון די שטאַרקע קעגן די שוואַכע, ווי באַד
די שוואַכע וויל ער אַוועקגעבן בלויז דעם הימל און די שטאַרקע גיט ער אַוועק
די ערד.

אַ מלוכה? דאָס איז גוט פאַר די שטאַרקע. און וויל דער געקרייודע-
טער, דער געפייניקטער און פאַרפייניקטער אָן אַרט אונטער דער זון, טאַקע
אָן אַרט בפועל ממש, קומען די מאַגנעס'עס פון איין זייט, די „פּראָטעסט-
ראַבינער און פּראָטעסט-באַנקירן“ (הערצ'ל'ס אָן אויסדרוק) — פון דער
צווייטער זייט, און מען פאַדערט ביים פאַרפייניקטן, גראַד ביי אים, ער זאָל
ניט זיין אַזאַ גזלן. שולדיק איז ניט דער, וואָס וויל צורויבן ביים אַרעמאָן
דאָס שעפעלע — שולדיק איז דער אַרעמאָן.

איז עס ניט פון אייביק אָן די פּסיכאָלאָגיע פון דער אַסימיליאַציע? דער
שוואַכער, דער גערודפטער קאָן אַפעלירן צו „טשאַריטי“ — דאָס יא, אַדרבא!
„טשאַריטי“ מאַכט אים נעבעכדיק, און זיין נעבעכדיקייט איז אַ גאַראַנטיע, אָז
ער וועט בלייבן אַ שוואַכער, אָז ער וועט ניט אָנמאַכן קיין טראַבל, וועט זיך
ניט אַנטקעגנשטעלן די שטאַרקע און וועט, חלילה, ניט אויפרייסן קיינעם די
אויגן. דערפאַר איז די אַסימיליאַציע ביי אונז — פּילאַנטראָפּיש. זי איז עס
געווען אין דייטשלאַנד, אין פּראַנקרייך, אין פּוילן. זי איז עס אין די פאַר-
אייניקטע שטאַטן.

אין דעם פרט איז ממש סימבאליש געווען דאָס געשפרעך צווישן דר. הערצל און דעם פילאנטראָפּ באַראַן הירש, וואָס פשטלעך־מאַכער ווילן אים צושרייבן אַזש נאַציאָנאַלע כּוונות.

הערצל האָט, צווישן אַנדערע זאַכן, גערעדט וועגן „אויפהויבן דעם צו־שטאַנד פון דער ראַסע“. איז הירש אויפגעשפרונגען אַ פאַרציטערטער: — ניין, ניין, ניין! אַלע אומגליקן נעמען זיך דאָך דערפון, וואָס אידן רייסן זיך דווקא צו אַ העכערער מדרגה.

אַט דאָ ליגט דער פילאנטראָפּ באַגראַבן. דער פילאנטראָפּ — און דער אַסימילאַטאָר. באַזעצן אידן אויף ערד האָט געהייסן — אָפּנעמען ביי אידן איינמאַל פאַר אַלעמאַל דעם חשק צו וועלן זיך הויבן אויף דעם אַזוי גערופע־נעם געזעלשאַפֿטלעכן לייטער, וואָס דאָס רייסט אויף די אויגן און מערט אַנטי־סעמיטיזם. ער אַליין „מעג“, פאַרשטייט זיך. ער איז דאָך באַראַן הירש. אָבער אויב עס גייט וועגן אידן בכלל, דאַרפן זיי איינמאַל פאַר אַלעמאַל זיך באַשליסן צו בלייבן אין דער נידער. טאַקע דערפאַר, — ניט מחמת דער ראַמאַנטיק אָדער פילאָזאָפֿיע פון דער ערד־אַרבעט, נאָר מחמת דער סאַציאַל־לער „נידעריקייט“ דערפון (״נידעריק״ אין דער פּסיכאָלאָגיע פון אַ באַראַן). — דאַרפן אידן ווערן פּויערים. אָבער ניט, חלילה, אויף אייגענער ערד. ניט אין ארץ־ישׂראֵל! וואָרום אייגענע נאַציאָנאַלע טעריטאָריע פאַרוואַנדלט דאָך דעם סאַציאַל „נידעריקן“ אין אַ בעל־הבית פאַר זיך, מאַכט אים פאַר אַ מענטש גראַד פון אַ העכערער מדרגה — און דאָס איז כלומרשט „ניט גוט פאַר אידן“. דאָס איז חיות ניט זיכער.

נאָר ניט אַ „העכערע מדרגה“! דער שוואַכער מוז אייביק שוואַך זיין. עס פאַסט ניט פאַר אים צו ווערן אויס „חלוש“ מיט אַ מיחוש... עס איז ניט גוט פאַר אידן, צו וועלן האָבן פאַר זייער הימל אַן ערד, טאַקע אַן אייגענע ערד, ניט אין אַרגענטינע, ניט ערגעץ אַנדערש־וואו, נאָר ביי זיך אין דער היים. זייער הימל מוז בלייבן אַ מליצה פון אַ ראַבייס אַ זונטאַג־דרשה! אַזאַ איז די פּסיכאָלאָגיע פון דר. מאַגענסקי, כאַטש ער איז מודה, אַז אידן האָבן אין ארץ־ישׂראֵל אויפגעטאַן גרויסע זאַכן, אַז זיי האָבן דאָס לאַנד אַנט־וויקלט און אַנטוויקלען ווייטער.

53 פעלקער האָבן אין סאָן־רעמאָ פּייערלעך, דורך דעם יורדישן אַקט פון דעם פאַלעסטינע־מאַנדאַט, באַשטעטיקט די היסטאָרישע פאַרבינדונג צווישן ישׂראֵל און זיין לאַנד. עס איז געווען און געבליבן אַ נייער ווענד־פּונקט אין דער געשיכטע פון אידיש־קריסטלעכע באַציאָנונגען. אויב די עמאַנציפּאַציע האָט אונז ווי אַ פאַלק אונטערגעטראָגן איר „גאַרניט“, האָבן די פעלקער דורך יענעם אַקט געפרוואוט מאַכן אַ סוף צו אַט דעם „גאַרניט“. קומט די אַסימילאַציע אין אַמעריקע און דער פּסידאָ־אַחד־העמ״זם אויפן

הר הצופים און ביידע ווילן דעם „גארניט“ פון דער עמאָנציפאציע צוריק אַרײַנברענגען אין אידישן לעבן און אין דעם באַוואוסטזײַן פון די פעדקער. וויי איז צו אונז אַלעמען, אויב עס שטרעבט דערצו — באַוואוסטזײַניק אַדער ניט באַוואוסטזײַניק — איינער, וואָס האַלט זיך פאַר אַ „צופה לבית ישראל“... און פאַרוואָס זאָל ער זיך ניט האַלטן, אָז מען האָט דאָך אים טאַקע, אים און ניט קײן אַנדערן, אַרױפגעזעצט אויפן באַרג פון די צופים אין ירושלים עיר הקודש?

זיצט ער אויבן און וועכטערט און היט, אפשר אַלײן ניט וויסנדיק, די אינטערעסן פון דעם אונטערגאַנג...

ווי שטייט ביי פרצ'ן? „ווי צום וועכטער, שפאַט און שאַנד“... איז עס ניט קײן טראַגעדיע, ווען אין אַזאַ געשיכטלעכער נאַכט האָבן מיר אַזעלכע וועכטער — וועכטער, וואָס האָבן קײן אויגן ניט?

5

אַראַבישע קרױודע און אידישע גלױנים

אַמטריקאַנער אַגרעסױו־געוואָרענע אַסימילאַציע נעמט זיך לעצטנס שטאַרק צום האַרצן די קרױודע פון די אַראַבער. עס שטעלט זיך אויך אײן פאַר זיי דער „רעליגיעזער אונױוערסאַליסט“ אויף דעם הר הצופים, וואָס האָט פאַרשעפּט פון אַמעריקע טױטע רעפּאַרם־אידעאָלאָגיע און האָט זי צו־נױפגעמישט מיט אַן אַחד־העמ'יזם, וואָס האָט מיט אַחד־העמ'ין קײן שײכות ניט.

דאָס רחמנות אויף די אַראַבער איז זייער גרויס און די רחמנים בני רחמנים קאַנען פשוט ניט צווען זייער צער.

וואָס איז דער אמת וועגן די אַראַבישע פרעטענזיעס אויף דעם לאַנד, וואָס אונזערע מענטשלעכע רעכט אויף אים זײנען ירױדיש באַשטעטיקט גע־וואָרן דורך דעם אַקט פון סאַן־רעמאָ, און אונזערע געטלעכע רעכט אויף אים — דורך דעם תנ"ך?

אַרץ־ישראל איז קײן מאָל ניט געווען, ניט פאַליטיש און ניט היסטאָריש, קײן אַראַבער־לאַנד. די אַראַבער האָבן דאָרט קײן מאָל ניט געשאַפן וועלכע־עס־איז אײגענע גײסטיקע אַדער מאַטעריעלע ווערטן און דערפאַר האָט דאָס לאַנד קײן מאָל ניט געהײסן אויף זייער נאָמען. איז דען אַרץ־ישראל פאַר דער גאַנצער צײט פון אונזער גלױת ווען־עס־איז באַזעצט געוואָרן דורך אַ פּאַלק, וואָס זאָל האָבן זיך דאָרט אײנגעוואָרצלט פּסיכיש און נאַציאָנאַל־קולטורעל? פון זינט מיר זײנען אין גלױת אַוועק, האָבן כּלערלײ פעדקער־שטאַמען דורכגעשטראַמט דורך דעם הרוב־געוואָרענעם לאַנד, וואָס האָט זיי

ניט אויפגענומען אין זיך, ווי עס וואָלט גענומען אויף זיך אַ שטיקן נדר, צו וואַרטן דורך לאַנגע דורות פון צעשטערונג אויף דעם אידישן צוריקקער. דאָס לאַנד פון ישראל האָט געוואַרט אויף ישראל, האָט געוואַרט אויף דעם וואונדער פון ווידער-באַהעפטונג מיט שטיקער אייביקער געדולד.

פּאָליטיש האָט דאָס לאַנד געהערט צו טערקיי, נאַציאָנאַל-קולטורעל — צו קיינעם ניט. ניט קיין אַראַבישע נאַציע איז געזעסן אין ארץ-ישראל, נאָר אַזויגעוויפּענע אַראַבער, וואָס האָבן ראַסן-מעטיק געהערט צו די פּאַרשידנסטע פעלקער-שטאַמען און האָבן ווי אַ שותפות-דיקן שטריך געהאַט בלויז דעם אַראַבישן אידיאָם. האַלב-ווילדע, האָבן זיי געלעבט אין אַ האַלבן מדבר און האָבן קיין מאַל ניט אַרויסגעוויזן דעם מינדסטן ווילן צו פאַרוואַנדלען וויס-טענישן אין אַ לאַנד. אַט דער אַרעמער, ביז גאַר קליינער, ניט-ציוויליזירטער געמיש פון שבטים האָט זיך אַנגעהויבן באַטראַכטן ווי אַ טייל פון דעם אַראַ-בישן פּאָלק ערשט נאָך דעם ווי אידן זיינען געקומען, פאַרוואַנדלט דאָס חורבן-לאַנד אין אַ בליענדיקן ישוב און אַזוי-ארום געגעבן דעם דאָזיקן צופּעליקן געמיש די מעגלעכקייט צו פאַרגרעסערן זיין צאָל און זיין פּאָזיציע. די אַגיטאַציע פון די אַראַבער אין די אַרומיקע לענדער און די ענגלישע „ווייס-בוך“-פּאָליטיק האָבן מיט טויזנט קונצן געמאַכט פון אים אַ געפּער-לעכן אבן-נגף אויפן וועג פון אידישן צוריקקער.

די אַרעמע אַראַבער, נעבעך, וועלן באַגולט ווערן, אויב זייט ביי זייט מיט זייערע מלוכות און טעריטאָריעס וועט עקזיסטירן אַ קליין אידיש היימלאַנד, אַ מקום-מקלט פאַר דעם אייביקן איד, וואָס ווערט געפייניקט דורך דעם איי-ביקן קיין. זיי זיינען ממש איינגעשטעלט, וואָרום אַט קומט ער אַליין, דער אידישער גולן, און וויל זיי באַרויבן.

קלעמט דאָס „אוניווערסאַליסטישע“ האַרץ פון די אַסימילאַציע-לייט, ערשטנס, איבער דעם טראַגישן גורל פון דער אומשוילדיקער אַראַבישער נאַציע, צווייטנס, איבער דעם „גזלנישן“ געמיט-צושטאַנד פון דעם אייגענעם פּאָלק טאַקע, וואָס פאַרראַט דעם אוניווערסאַליזם פון די נביאים און לאַזט זיך אויף דעם געפּערלעכן וועג פון עוולות און גולות.

פאַראַן ביי פּראַנץ ווערפעל אַ ראַמאַן מיטן נאַמען: „ניט דער מערדער איז שולדיק, נאָר דער דערמאַרדעטער“. קומט דער נאַמען פון ווערפעל'ס ראַמאַן אויפן זינען איטלעכס מאַל, ווען מען הערט די פּראַ-אַראַבישע טענות פון די רחמנות-האַבער, וואָס פּאָדערן יושר ניט פאַר דעם געפּאַלענעם, נאָר פאַר דעם באַפּאַלער, און קענען אין זייער האַרץ ניט געפיינען דאָס ביסל רחמנות פאַר דעם אייגענעם פּאָלק, וואָס „די גאַנצע וועלט איז זיין עשאַפּאַט“, צו נוצן ביאַליק'ס באַרימטן אויסדרוק.

דאָס שענסטע אין אַט דער צביעות-דיקער רחמנות איז דאָס, וואָס די אַראַבער גופא נויטיקן זיך אין איר אַם ווינציקסטן. זיי קענען, כידוע, זייער

שטעטל אויסגעצייכנט אליין באשטיין, און דערפאר טאקע האבן זיי געלאזט הענגען אין דער לופט די „איחוד-האגט, וואס עס האט צו זיי אויסגעשטרעקט מיט אַזאַ געהויבענעם זשעסט דער „אוניווערסאַליסט“ דר. מאַנגעס.

זיי גייען ניט און ווילן ניט גיין אין נאָמען פון יושר, ווייל זיי ווייסן, אָן יושר איז אַ קנאַפער אַרטיקל, און במילא נויטיקן זיי זיך ניט אין מאַנגעס'עס יושר-אַנבאַט און אין זיין דאָן-קיכאַטישן פראַיעקט פון אַ פאַן-סעמיטישער פעדעראַציע.

די אַראַבער דאַרפן ניט האָבן אַט די שפּאַגל-נייע המצאה פון פאַן-סעמי-טיום, וואָס דאַרף שטעלן אונטער איין דאָך ישמעאל און ישראל, ווייל ישראל'ן מעקן זיי אויס פון חשבון, וואָס טויג זיי פאַן-אַנטיסעמיטיזם? זיי האַלטן פאַר דחלוטין גענוג זייער אייגענעם „איזם“ — דעם אימפּעריאַליסטישן פאַן-אַראַביזם.

דער חלום פון פאַן-סעמיטיזם האַט ניט אומזיסט גענומען טאַנצן פאַר דר. מאַנגעס'עס אויגן. אונטער-באַוואוסטזיניק האַט דאָ ווידער אַ שפּיל געטאָן דער שד פון אַסימילאַציע, וואָס האַט שוין באַצייטנס גע-נומען ערגעץ וואו צוגרייטן דעם באַדן פאַר דער מעגלעכקייט פון אַ שפּאַגל-נייעם אַסימילאַציע-טיפּ: אַ פראַספעקטיוון „אַראַבער פון משה רבינו'ס גלויבן“.

ס'איז פאַראַן אַ קינסטלעך געשאַפענע און קינסטלעך אויפגעשרויפטע אַראַבער-פראַגע אין ארץ-ישראל, אָבער אונזער באַוואוסטזיניקע און אונטער-באַוואוסטזיניקע וויל האָבן, אָן עס עקזיסטירט אין ארץ-ישראל ניט קיין אַראַבער-פראַגע, נאָר אַ אידן-פראַגע. זיי קאָנען זיך עס אַנדערש ניט פאַרשטעלן, אַט די מענטשן, ווייל זיי זיינען שוין אַזוי געוואוינט, אָן „איד“ זאָל זיך בינדן ביי זיי מיט „פראַגע“. מען וואָלט בפירוש געקאָנט זאָגן אויף זיי, אָן ווען עס וואָלט קיין אידן-פראַגע קיין מאַל ניט געווען, וואָלטן זיי אליין זי אויסגעטראַכט. אַלץ דערפאַר, ווייל זיי דאַרפן האָבן דעם גלות, ווייל זיי נויטיקן זיך אין אים פּסיכיש, ווייל זיי וואָלטן געווען אומגליקלעך, ווען די גאולה וואָלט געקומען. אין פּלוג איז עס אַ ווידערשפרוך. די אַסימילאַציע, האָבן מיר געזאָגט, ברענט מיט דעם חשק צום פאַרשווינדן, מיט אַ מין פרוי-דיאַנישן ווילן צום טויט. וואָלט זי דאָך על-פי שכל געדאַפט שטרעבן דער-צו, אָן דער נאַציאָנאַלער טויט זאָל צו דער אידן-פראַגע, און במילא אויך צום גלות, מאַכן אַ סוף. איז עס אָבער ניט אַזוי. די אַסימילאַציע וויל ביידע זאַכן: אי אונטערגאַנג, אי אומענדלעכן גלות.

אָבער קיין צו-גרויסע טענות דערפאַר קאָן מען צו דער אַלטער מומע אַסימילאַציע ניט האָבן. זי איז דאָך ווי אַ דערשיינונג סיי-ווי-סיי ניט מער ווי איין גרויסער ווידערשפרוך, — דער ווידערשפרוך, וואָס ליגט אין דעם גלות גופא.

הרצליה און שאַנגרי-לאַ, אַדער: ווי מ'זוכט עצות קעגן משיח'ס צייטן

מען דערציילט אַ מעשה: אַ ישוב'ניק איז אַמאָל אַהיים געקומען צו זיך אין דאָרף און האָט דערציילט זיין פּלונית'טע, אַז עפעס האָט מען אין שטאָט צווישן יידן געשמועסט, אַז עס איז משיח'ס צייטן. האָט די ישוב'ניצע פאַרשטאַנען, אַז מן הסתם איז עס אַ נייע גזירה אויף אידן, האָט זי גענומען טרייסטן דעם מאָן אירן; זאָרג ניט, משה! אידן האָבן אַזוי פיל גזירות איבער-געלעבט, וועט דער רבונג של עולם העלפן און מען וועט, אם ירצה השם, די גזירה פון משיח'ס צייטן אויך איבערלעבן.

אונזערע ריטער פון „אוניווערסאַליזם“ פּראוון אויף אַלע אופנים אָפּ-שרייען די גזירה פון משיח'ס צייטן — איז איינעם פון זיי איינגעפאַלן, אַז פּשרה איז אויך אַ וועג. אוי ירחם...

אַ ראַביי'עמעריטוס פון אַ גרויסן טעמפל איז דאָ ניט לאַנג אַרויס מיט אַ פּלאַן פון אַ פּשרה צווישן די נאַציאָנאַלע אידן און די אַזויגערופענע אונג-ווערסאַליסטן. שוין איינמאָל אַ פּלאַן! ציוניסטן הערן אויף צו ריידן וועגן אַ אידישן שטאָט, וואָס דאָס איז, כידוע, קעגן אוניווערסאַליזם און דזשודאאיזם, און אין דעם זכות דאַרפן די אוניווערסאַליסטן אַנערקענען, אַז דער ענגלישער וועקסל מוז געצאָלט ווערן און אַז דאָס, וואָס ענגלאַנד האָט צוגעזאָגט, דאָרף זי האַלטן. זי דאָרף עס טאָן צוליב פשוטער דזשענטלמענישקייט. לייטישע מענטשן צאָלן זייערע וועקסלען און האַלטן וואָרט, אויב זיי האָבן צוגעזאָגט.

אַבער וואָס הייסט עס, אַז ענגלאַנד דאָרף מקיים זיין איר צוזאָג? הייסט עס אפשר, אַז זי דאָרף עטאַבלירן אַ אידישע מלוכה? ניין, אַ אידישע מלוכה טאָר עס בשום אופן ניט הייסן, ווייל דעמאָלט זיינען דאָך מורא'דיק איינגע-שטעלט די אינטערעסן פון דזשודאאיזם, וואָס איז אַ „טשורטש“ און האָט גאַרניט צו טאָן מיט נאַציע. ווי'זשע זאָל מען פאַרט אַ נאָמען געבן דעם קינד? דער ראַביי האָט געטראַכט און געפונען. מען קאָן עס אַ נאָמען געבן: הרצליה. אַז מען וויל, קאָן עס אויך הייסן ציונה. אָבער, למען השם, זאָל עס נאָר ניט הייסן ישראל'ס לאַנד. זאָל עס נאָר ניט האָבן צו טאָן מיט אַזאַ טריף-פּסולער זאָך, ווי אַ אידן שטאָט.

דער ראַביי איז מסכים, אַז יענע „סעקשאַן אַזוי איראַעל“, וואָס האָט זיך גענומען אין קאָפּ אַריין דאָס משוגעת פון אַ אידישער מדינה, מעג שטרעבן צו ווערן אַ מערהייט (איר הערט? אַ מערהייט!) אין הרצליה אַדער ציונה. עס טאָר נאָר ניט הייסן, אַז דאָס איז דאָס לאַנד פון דער אידישער נאַציע. עס דאָרף בלויז זיין די היים פון אַ הערצלי-סעקציע אין ישראל. אַט, הערצלי-

אנהענגער האָבן געשאפן אַ מערהייט אין אַ קליינעם פּאָדער־אַזיאַטישן לאַנד. דאָס איז שוין ניט אַזוי געפּערלעך. עס וועט הייסן, אַז אידן — דאָס הייסט: אַ טייל מיטגלידער פון דער אַל־וועלט־לעכער אידישער טשורטש — זיינען אין הרצליה געוואָרן אַ מערהייט אויף דעם זעלבן אופן, ווי קאַטאַליקן אָדער פּראָטעסטאַנטן זיינען אַ מערהייט פון דער באַפּעלקערונג אין דעם לאַנד אָדער אין יענעם.

פון דעם געניאָלן אויפטו האָט זיך גאַרניט אויסגעלאָזט, כאָטש דער ראַביי האָט צוגעזאָגט, אַז אויב די נאַציאָנאַליסטישע אַפיקורסים וועלן אָננעמען זיין פּלאַן — וועט מען זען שטיצן די פּאָדערונגען, וואָס זיי שטעלן אַרויס צו ענגלאַנד.

אין וועמענס נאַמען האָט דער ראַביי־עמעריטוס גערעדט? אין זיין אייגענעם. וואָרום די „אוניווערסאַליסטישע“ אַסימילאַציע האָלט, חלילה, ניט דערבײ, זי זאָל איינגיין אויף אַ אידישער מערהייט אין אַרץ־ישׂראַל, אַפילו ווען אַרץ־ישׂראַל זאָל הייסן אַרץ־הערצל. זי ווייס, אַז אויב עס וועט זיין אַ מערהייט, וועט במילא זיין אַ מלוכה, און אויב אַ מלוכה, וואו אידן זיינען די מערהייט, איז דאָס שוין במילא אַ אידן־שטאַט, און ניט, זאָגן מיר, אַ כינעזער־שטאַט.

ניט אין ווערטער גייט עס דער אַסימילאַציע, ניט אין בייטן נעמען און טערמינען, נאָר אין תוך־זאָכן. און דערפאַר מוז זי זיין פאַר אַ אידישער מינדערהייט אין אַרץ־ישׂראַל, קיין מאָל ניט און אונטער קיין שום באַדינג ניט פאַר אַ מערהייט. ווען עס וואָלט זיך געווענדט אָן איר, וואָלט זי ניט דערלאָזט דאָרט אַפילו קיין מינדערהייט.

ירושלים, — האָט געזאָגט דר. גייגער, — איז ניט מער ווי אַ געדאַנק. אַזוי זאָגט די אַסימילאַציע ביז היינט און דערפאַר קאָן ניט און וועט ניט זיין קיין פּשרה צווישן דעם מוטנעם וואָסער פון אירע טעאָריעס און דעם פּייער פון בענקשאַפט נאָך אידישער ערד.

די דאָזיקע טעאָריעס זיינען ניט מער ווי אַ פּוסטע דעקאָראַציע פאַר דער בידיקער סצענע פון פּשוטער, קאַנקרעטער, גאַרניט אידעאָלאָגישער, טאַג־טעגלעכער פּראַקטיק פון אויסמישונג און גויזירונג.

וועגן אַט־דעם סאָרט אַסימילאַציע זאָל דאָ גערעדט ווערן.

עס זיינען דאָ צווישן די פאַרבלאָזע מאַסן פון אונזערע אַמעריקאַנער נייטראַלע, אַזוי צו זאָגן, „דזשוס“, אַזעלכע, וואָס אויב זיי האָבן נאָך אַ לעצטן רעשטל פון אידישן באַוואוסטזיין, גלויבן זיי, אַז זיי וועלן פאַר אַט־דעם בינדעם רעשטל אויסגעצייכנט יוצא זיין, ווען זיי וועלן אַמאָל אַרייננוואַרפן אַ נדבה פאַר אַרץ־ישׂראַל־טשאַריטי. יא, אַזוי איז עס. די באַציאונג צו אַרץ־ישׂראַל איז ביי אַט־דער קאַטעגאָריע אידן אין אַמעריקע ניט מער ווי אַ טשאַריטי־באַציאונג. עס הייסט, אַז זיי זיינען מנדב אויף דעם „דעוועלאָפּמענט

אָו פּאַלעסטיין, אָבער ווייטער — איז דאָס ניט זייער עסק. אויך די ראַבייס פון דעם "קאָנסיל" האָבן דאָך דערקלערט און דערקלערן, אַז קעגן דעם "דעוועלאָפּמענט אָו פּאַלעסטיין" האָבן זיי גאַרניט.

וועלן מיר לָאָזן איצט ריידן איינעם אַזא "דעוועלאָפּמענט" איד, וואָס באַצייכנט זיך אַליין ווי אַ מענטש פון פּאַלק, זיינע טענות זיינען אָפּגעדרוקט אין אַ פּראָווינציעלע ענגליש-אידישער אויסגאַבע טאַקע אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם "קאָנסיל" פון די אַנטי-ציון-ראַבייס און מיט דעם טומל, וואָס איז אויפגעקומען אַרום דעם. איז כדאי דאָ איבערצוגעבן דעם תּמצית פון זיינע רייד, וואָס זיינען כאַראַקטעריסטיש פאַר דעם "דעוועלאָפּמענט"-צוגאַנג.

נאָכדעם ווי דער "פריוואַט-מאַן", ווי ער רופט זיך אָן, איראַניזירט איבער דער "סעקשאַן אָו איראַעל", וואָס שטעלט זיך אַנטקעגן דער גרופּע אַנטי-ציון-ראַבייס, און נאָכדעם, ווי ער שטעלט פעסט, אַז עס זיינען דאָ אַ סך אַזעל-כע ווי ער, וואָס טראַכטן פון "פּאַלעסטיין" ניט אין טערמינען פון אַ אידישער מלוכה, בכּלל ניט אין טערמינען פּאַליטישע, נאָר אויסשליסלעך און בלוז ווי וועגן "אַ זיכערן און גליקלעכן פּלאַץ פאַר היימלאָזע אידן זיך דאָרט צו באַ-זעצן און צו אַרבעטן" — גייט ער איבער צו דערציילן זיין אייגענעם פּאַל.

דער מחבר רעדט וועגן זיך בלשון נסתר, וועלנדיק אויף אַזא אופן באַטאָ-נען, אַז ער נעמט זיך אַליין אַלס טיפּישן ביישפּיל.

"ער (דער מחבר, הייסט עס) איז גלייך צו אַ סך אַנדערע אין ישראל דערמיט, וואָס ער האָפט צו זען ווי פּאַלעסטינע וועט ווידער פליסן מיט מירך און האָניק אַ דאַנק היימלאָזע אידן, וואָס וועלן דאָרט געפינען אַ פּריינדלעכן האַפּן. ער דערוואַרט אָבער ניט אַ אידישן פּאַליטישן שטאַט אין פּאַלעסטינע. "מיט אַ פאַר יאָר צוריק האָט מען אים צוגערעדט אַריינצוטערען אין דער לַאָקאַלער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. ער האָט איינגעצאָלט פינף דאָ-לאָר. ס'איז אים ניט איינגעפאַלן צו ווערן אַ מיטגליד פון אַ פּאַליטישער פּאַרטיי, וואָס איר ציל איז צו גרינדן אין פּאַלעסטינע אַ אידישן שטאַט. ער האָט געטראַכט: וועל, פאַר מיין פינפערל וועט מען פּלאַנצן אַן איילבירט אָדער עס וועט מיטהעלפּן ביים פּאַרלייגן אַ פרדס.

"ער איז דעם קומענדיקן יאָר אַרויסגעטראַטן פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. ער האָט דערגרייכט אַ גרעסערע קלאַרקייט מכּוח דעם אונ-טערשיד צווישן סימפּאַטיע פאַר דער פּלאַנצונג פון איילבירטן און דער אַנגע-העריקייט צו אַ פּאַליטישער פּאַרטיי, וואָס וויל גרינדן אַ נייע מלוכה.

"ער האָלט, אַז כּדי אַריינצוטראַגן ליכט אין אַ סך פּאַרווירטע מוחות, איז נויטיק אויפצוקלערן די צוויי זייטן פון דעם פּאַלעסטינע-ענין.

"פונקט ווי ער, זיינען אַ סך אַנדערע אידישע פּריוואַט-לייט טיף באַ-זאָרגט צוליב דער קאַנצעפּציע פון אַ נאַציאָנאַלן אידישן היימלאַנד. זיי קענען בלוז איין היימלאַנד — אַמעריקע. זיי ווילן ניט געשטעלט ווערן אין

א צוויידייטיקער פאזיציע, צו מוזן תמיד אויסטייטשן זייער נאציאנאלע אידענ-
טישקייט פאר מענטשן, וואס ווילן וויסן, וואו דער איד זעט זיין היימלאנד:
דא, אדער אין פאלעסטיין. עס זיינען דא גענוג אנדערע פראבלעמען, און
מ'זאל נאך דארפן צוגעבן נייע.

„זיין (דעם מחבר'ס) האפענונג, צו זען ווי פאלעסטינע ווערט פאר אידן
א גוט לאנד צום וואוינען, איז און און ער האט מורא, א אידישע מלוכה זאל
ניט דארפן לעבן אונטער דער באלאגערונג פון באטריבטע אראבער, וואס
האבן — מען מוז מודה זיין — א זייער גוטע פרעטענויע אויף פאלעסטיין.
„ער גיט אויך ווייטער זיין ביישטייערונג פאר דעם אויפבויע פון א פאלעס-
טיין, וואס וועט, ווי ער האפט, זיין א שאנגריילע פאר אידן, אבער ניט קיין
פאליטישער שטאט. עס קאן ניט זיין קיין שאנגריילע און צו גלייכער צייט א
אידיש לאנד, ארומגערינגלט פון ביטערע שונאים.“
עד כאן — די רייד פון דעם „פריואטמאן“.

ארץ-ישראל דארף ווערן א שאנגריילע פאר היימלאזע אידן, א וואוינ-
לאנד, אבער ניט קיין נאציאנאל-לאנד. עס קען ווידער פליסן מיט מילך און
האניק, ווידער ווערן אן ארץ זבת חלב ודבש, אויב מען וועט נאר ניט מצער זיין
די באטריבטע אראבער, וואס האבן זייער א גוטע „קעיס“ בנוגע „פאלעסטיין“,
און אויב מען וועט זיך אפזאגן פון דעם געפערלעכן געדאנק וועגן א אידישער
מלוכה. ער, דער „פריואטמאן“, פונקט ווי א סך אנדערע אועלכע ווי ער, איז
פארן „דעוועלאפמענט און פאלעסטיין“, און עס ארט אים בפירוש ניט, אויב
מען וועט דארט פלאנצן איילבירטן. ווהי נאט? נאך אלעמען, פאלעסטיין
איז א שיינ לאנד, און אויב מען וועט עס נאר אוועקגעבן די אראבער — וועלן
די היימלאזע אידן דארט לעבן ווי אין א גן-עדן-התחתון, באדן זיך אין האניק
און מילך, רייטן אויף קעמלען און שיינן פאמעראנצן.

מיט וועלכע ניסים וועלן עס די ווייטע קווינען, די „דיסלאקייטעד דזשוס“,
באווייזן די קונץ צו לעבן אזוי זיכער און גליקלעך אין דעם שאנגריילע, המכונה
פאלעסטיין, אויב פאליטיש וועט דאס לאנד געהערן ניט צו זיי, נאר צו די
אראבער? — דאס בלייבט, פארשטייט זיך, א פריואט-סוד פון דעם „פריואט-
מאן“.

דער עיקר איז, אז מען קאן ניט און מען טאר ניט דעם חשוב'ן פריואט-
מאן שטעלן אין א „צוויידייטיקער פאזיציע“. און זאך וואלט געווען, פאר-
שטייט זיך, די גרעסטע טראגעדיע. מ'קען דאך ניט נעמען און אומגליקלעך
מאכן מענטשן.

אי, פארוואס עפעס מוז די פאזיציע זיינע ווערן אזוי טראגיש, אזוי „צוויי-
דייטיק“? פרעגט ניט. על-פי שכל קאן מען טאקע זיין אן אויסגעצייכנטער,
טיפ פארווארצלטער און לאיאלער בירגער פון אמעריקע, און דאך זאלן אידן,
ניט ווי יחידים, נאר ווי א פאלק, האבן זייער אייגענע מלוכה, אויף דעם זעלבן

שטייגער, ווי עס שטערט ניט דער לאַיאַליטעט פון דעם אַמעריקאַנער אייריש־
מאַן דאָס, וואָס אירלאַנד איז אַ באַזונדערע זעלבשטענדיקע מדינה.
אַבער דאָס איז דאָך נאָר עז־פי שכל. עז־פי אַסימילאַציע איז אַנ־
דערש.

עז־פי אַסימילאַציע איז גילטיק עד־היום יענע פאַרמולע פון די צייטן פון
דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע: „פאַר אידן ווי אַ פּאַלק — גאַרניט.“
גאַרניט, אָדער — ווייס איך דאָרט, פּרעג מיך בחרם, שאַנגרי־לאַ!

* * *

וואָס? אַ פּאַלק גייט אָפּ מיט בלוט? אַ פּאַלק דאָרף ווערן געראַטעוועט?
אַררייט — ווער זאָגט דען, אָז ס'איז אַ פּאַלק?
אַ פּאַלק איז עס? נאָ, סער. ס'איז אַ „טשורטש“.
אַ פּאַלק? נאָ, סער. אַ ביסל „דיסלאַקייטעד דזשוס“.
אַ מלוכה ווילט איר? ס'איז טער־ריבל!
אַ מלוכה איז גוט פאַר גויים. אונז, אידן, האָבן עס פאַרבאָטן די נביאים.
דאָס ערשטנס. והשנית —

ס'וואָלט אונז געשטעלט אין אַ „צוויידייטיקער פּאָזיציע“.
איך געפעלט ניט אונזער אידישקייט? אַררייט, מיר זיינען די בעסטע
אידן אויף דער וועלט — מיר זיינען אוניווערסאַליסטן.
און אַז מען דאָרף — זיינען מיר „פּריוואַט־לייט“. מיר האָבן גאַרניט
קעגן „דעוועלאַפּמענט“. ווי איר קוקט אונז אָן, זיינען מיר פאַר טייטלען,
איילבירטן, קעמלען, באַקסערן וכדומה.

וואָס־זשע האָט איר צו אונז?
איר זייט דאָך, נאָך אַלעמען, ניט מער ווי אַ „סעקשאַן אָו איזראַעל“.
איז אויב איר ווילט, — גייט איך קיין שאַנגרי־לאַ!
און מיר? מיר וועלן, — אַלס פּריוואַט־לייט, יו נאָ, — איך מיט־
געבן אויפן וועג — אַ פינפערל.

אַ שטרענג־פּריוואַטן פינפערל פאַר „דעוועלאַפּמענט“. שיינ פון אונ־
זער זייט?

און אַז מען וועט אונז פּרעגן; ווער זייט איר? — וועלן מיר ענטפערן;
מיר זיינען פּריוואַט־לייט פון באַיבל־אַפּשטאַמונג, פּריוואַט־אוניווערסאַליסטן
פון דער אידישער טשורטש.

און אַז מען וועט אונז פּרעגן וועגן פּאַלעסטיין, וועלן מיר זאָגן:
איר מיינט שאַנגרי־לאַ? אַ, יעס, מיר האָבן דאָרט ווייטע קרובים.
פּאַני פּיפּל, יו נאָ. עפעס האָבן מיר געהערט פון זיי, נאָר קיין שייכות
מיט זיי האָבן מיר ניט.

און אז אַנטיסעמיטן וועלן אונז פונדעסטוועגן שפייען אין פנים, ווי קיינ-
מאַל גאַרניט, וועלן מיר דעם שפיי אַרונטערווישן מיט אַ זיידן טיכל, אַ שמייכל
טאָן און זאָגן: נעווער מאַינד, ס'איז געווען אַ רעגן.

און אז אונזער ביסל אידישקייט וועט זיך פאַרט אַמאַל אויפכאַפן מיט
אַ געווייזן ווי אַ דערשראַקן קינד, וואָס זוכט שוין קעגן אַ בייזן חלום, — וועלן
מיר עס פאַרוויגן מיט אַ לידל: שאַ, שאַ, שאַנגרי-לאַ! שאַ, שאַ, שאַנגרי-לאַ!
ובאַ לאַנטי-ציון גואַל — זבאמר אַמן...

7

צעטרעט די שלאַנג!

היט זיך פאַר דער שלאַנג פון אַסימילאַציע. זי קריכט פון אַלע
זייטן — אַסימילאַציע טעאַרעטישע און נאַכמער פראַקטישע.

ווי דער נחש אמאַל, אַזוי טראַגט זי, די שלאַנג פון אַסימילאַציע, אַ
קרוינדל אויפן קאָפּ — דאָס קרוינדל פון „וועלט“, פון „אַלמענטשעלעכקייט“,
פון „אוניווערסאַליזם“.

און דאַרף זי — ווערט זי „נאַציאָנאַל“ אַפילו, אָבער אין דעם וועט איר
דערקענען די שלאַנג, וואָס זי לערנט אייך צו גלויבן אין דער אייביקייט פון
גלות.

צוטרעט זי — און זאָגט:

מיר גלויבן אין דער וועלט, און דערפאַר טאַקע ווילן מיר אַן אַרט אין
דער וועלט און ניט אויסער איר.

מיר זיינען אַ וועלט-פאַרק, און דערפאַר טאַקע ווילן מיר צוריק ארץ-
ישראַל — דאָס וועלט-לאַנד.

מיר זיינען פאַר עמאַנציפאַציע, אָבער פאַר אמת'ער. מיר זיינען פאַר
אַן עמאַנציפאַציע אַ נייער, אַן עמאַנציפאַציע אַ בעסערער, אַן עמאַנציפאַציע
אַ צווייטער. מיר זיינען פאַר דער נאַציאָנאַל-טעריטאָריעלער עמאַנציפאַציע
פון דעם יידישן פאַרק.

EDUCATIONAL DEPARTMENT
JEWISH NATIONAL WORKERS' ALLIANCE

45 East 17th Street

New York, N. Y.